

www.musavat.com

MUSAVAT

Xəbər
Elektromobillər
Azərbaycanda benzini
ucuzlaşdırma
bilər - şərh
yazısı səh.3-də

Qurucusu: Rauf Arifoğlu Gündəlik qəzet 12-14 oktyabr 2024-cü il Şənbə № 186 (8559) Qiyməti 60 qəpik

Gündəm

Məşhur kəşfiyyat şefindən qorxunc müharibə anonsu - "Yaxın həftələrdə..."

Səbiq nazir: "İsrailin əsas hədəfi İranda molla rejiminin devrilməsinə nail olmaqdır"

yazısı səh.7-də

Zəngəzur dəhlizi "nifaq alması" kimi - Overçukun işlətdiyi o bir cümlə...

yazısı səh.8-də

"Elçibəyi hakimiyyətə onlar gətirmişdi" iddiasına reaksiya

yazısı səh.5-də

10 noyabr sənədində Bakıya gizli "təhlükə"? - ermənilərin qayıdışı...

yazısı səh.6-də

Neftli-qazlı Qazaxıstan AES tikəcək, bəs Azərbaycan? - bir referendumla sözdə

yazısı səh.12-də

Putin:

"İranla münasibətlər Rusiya üçün prioritet xarakter daşıyır"

yazısı səh.6-də

Süni intellektin "yoxa çıxaracağı" peşələr - Jurnalistika da təhlükədə?

yazısı səh.5-də

1100-ə yaxın bələdiyyənin dövlətə 8 milyon manata yaxın borcu var

yazısı səh.12-də

Temperatur enəcək, intensiv yağış yağacaq, çaylardan sel keçəcək

yazısı səh.2-də

5 nəfəri öldürüb cəza almayan qatil - açıq qalan 2 sual

yazısı səh.14-də

"RUSİYA GÜNEY QAFQAZ SİYASƏTİNİ DƏYİŞİR" İDDİASI - REAKSİYALAR

Kremlin bölgə ilə bağlı siyasətindəki korrektələrin arxasındakı sirr pərdəsi - ekspertlərdən ilginclik açıqlamalar; "Azərbaycanla yaxınlaşma ona görə baş verir ki...."

ABŞ-dan Türkiyəyə şok təhdid - bu olsa...

Birləşmiş Ştatların qardaş ölkəni beynəlxalq ödəniş sistemi SWIFT-dən ayırmaq və dollarla ödənişləri kəsməklə hədələməsinin pərdəarxası məqamları

yazısı səh.10-də

Paşinyanın Bakı ilə çözməli olduğu tənlik - konstitusiyaya tələsi...

yazısı səh.4-də

Əsəbəli Mustafayev: "İnsan alverinin qurbanı, fahişəlik edən qadınların əksəri övladını tənha böyüdən, alimət ala bilməyən qadınlardır"

yazısı səh.13-də

Gəncləri radikalılıqdan uzaqlaşdırmaq üçün nə etməli - deputatın təklifi

yazısı səh.14-də

Ahmet Levent Yener: “Bakıda keçiriləcək COP29 əlverişli beynəlxalq platforma ola biləcək”

“İqlim dəyişikliyinə yaratdığı riskləri yetərincə qiymətləndirmədən bu problemlə səmərəli mübarizə apara bilməyəcəyik”.

APA xəbər verir ki, bunu Dünya Bankının Avropa və Mərkəzi Asiyada İnsan İnkişafı Proqramının rəhbəri Ahmet Levent Yener deyib.

O ümidvar olduğunu bildirib ki, COP29 atmosferin çirkləndirilməsi üzrə risklərə qarşı mübarizə üçün effektiv müzakirə meydanı rolunu üzərinə götürəcək.

“BMT-nin üzvü olan dövlətlər iqlim dəyişikliyi risklərinin qiymətləndirilməsi üzrə mexanizmlərin hazırlanmasını mümkün qədər tez bir zamanda təmin etməlidir. Çünki biz riskləri yetərincə qiymətləndirmədən iqlim dəyişikliyi ilə səmərəli mübarizə apara bilməyəcəyik. Hesab edirəm ki, Bakıda keçiriləcək COP29 nüfuzlu iqlim konfransı iqlim dəyişikliyi və ümumiyyətlə atmosferin çirkləndirilməsi üzrə risklərə qarşı mübarizə yollarının tapılması üçün əlverişli beynəlxalq platforma ola biləcək. Burada əlbəttə ki, insan inkişafının rolunu da qeyd etmək lazımdır”.

Sumqayıtda motosiklet divara çırpılıb, yeniyetmə ölüb

Sumqayıtda motosiklet divara çırpılıb.

APA xəbər verir ki, hadisə 6-cı mikrorayonda baş verib. İdarəetmənin itməsi nəticəsində motosikleti divara çırpılıb, sürücü 2008-ci il təvəllüdlü Eldəniz Elşad oğlu Allahverdiyev ölüb.

Fakt araşdırılır.

Qarabağ separatçılarının həbs müddəti uzadıldı

Araik Arutyunyan, Davit Babayan və digərlərinin həbs müddəti uzadılıb.

Bu barədə Musavat.com-a Baş Prokurorluğun mətbuat xidmətindən məlumat verilib.

Bildirilib ki, Azərbaycan Respublikasının Qarabağ bölgəsinin və digər suveren ərazilərinin Ermənistanın hərbi təcavüzü nəticəsində işğal olunduqdan sonra yaradılmış qondarma qurumun “prezidentləri” olmuş Arkadi Qukasyan, Bako Sahakyan, Arayik Harutyunyan, sabiq “xarici işlər naziri” Davit Babayan, eləcə də “parlament sədri” David İsxanyan, generalr David Manukyan və digərlərinin barəsində seçilmiş həbs qətimkan tədbirlərinin müddətinin uzadılması ilə bağlı Baş Prokurorluğun İstintaq idarəsinin vəsatətlərinə və Azərbaycan Respublikasının Baş prokurorunun təqdimatlarına Binəqədi rayon məhkəməsində baxılıb.

İstintaqı Baş Prokurorluğun rəhbərlik etdiyi, Hərbi prokurorluq, Dövlət Təhlükəsizliyi Xidməti, Daxili İşlər Nazirliyi və digər istintaq qurumlarının peşəkar əməkdaşlarından ibarət birgə istintaq qrupu tərəfindən aparılan cinayət işi üzrə separatçı rejimin ümumilikdə 14 nəfər üzvü Cinayət Məcəlləsinin müxtəlif maddələri ilə məsuliyyətə cəlb olunub.

Məhkəmənin qərarına əsasən, qeyd olunan şəxslərin barəsində seçilmiş həbs qətimkan tədbirinin müddəti uzadılıb.

Prezident iğməli su ilə bağlı sərəncam imzaladı

Bakı şəhərinin və ətraf ərazilərin iğməli su təminatında duzsuzlaşdırılmış dəniz suyunun istifadəyə 2027-ci ilin sonunadək başlanılması planlaşdırılır.

Musavat.com xəbər verir ki, bu barədə Prezident İlham Əliyevin Sərəncamı ilə təsdiq olunan “Su ehtiyatlarından səmərəli istifadəyə dair Milli Strategiya”da qeyd edilib.

2024-2027-ci illərdə “Su ehtiyatlarından səmərəli istifadəyə dair Milli Strategiya”nın həyata keçirilməsi üzrə Tədbirlər Planına əsasən müvafiq sahədə beynəlxalq şirkətlərlə müqavilələrin bağlanması və layihə sənədlərinin hazırlanması, dəniz suyunun duzsuzlaşdırılması yolu ilə içməli su istehsalı sahəsində bir pilot layihənin həyata keçirilməsi nəzərdə tutulur.

Sənədə əsasən, eyni zamanda yüksək minerallaşmış yeraltı suların təmizlənməsi və istifadəyə cəlb edilməsi, su təminatında aktiv istifadə olunan kəhrizlərin sayının artırılması, kollektor, drenaj və tullantı sularının emalı və təkrar istifadəyə cəlb edilməsi, yağış sularının idarə olunması və istifadəyə cəlb olunması planlaşdırılır.

Azərbaycan əhalisinin içməli su ilə təmin edilməsi üçün ölkə üzrə 28,4 kubmetr/saniyə (894 milyon kubmetr/il) su tələb olunur. Lakin faktiki olaraq mərkəzləşdirilmiş formada xidmət göstərilən yaşayış məntəqələrinə mövcud içməli su mənbələrindən 21 kubmetr/saniyə (662 milyon kubmetr/il) su verilir. Bu sahədə mövcud su itkilərinin 37 % (7,77 kubmetr/saniyə) təşkil etməsi səbəbindən 13,23 kubmetr/saniyə su əhalinin istehlakına sərf olunur ki, bu da normativ tələblərdən 53,5 % (15,2 kubmetr/saniyə) azdır.

İşdən çıxarılan icra başçısının müavininə cinayət işi açıldı

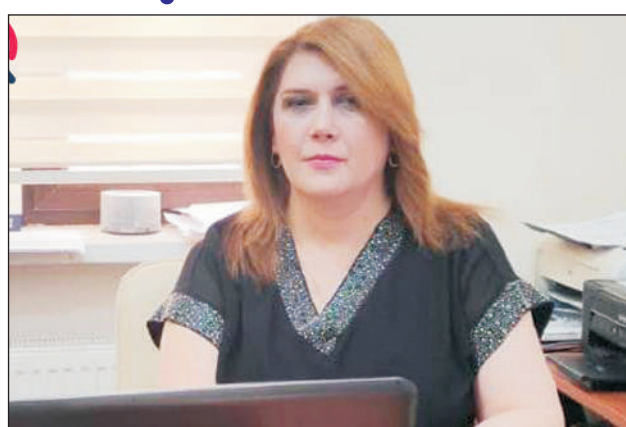
Gədəbə Rayon İcra Hakimiyyəti başçısının iki ay əvvəl vəzifəsindən azad edilən müavini Vəfa Allahverdiyeva cinayət məsuliyyətinə cəlb edilib.

“Qafqazinfo” xəbər verir ki, sabiq müavinin tanışı Təranə Bağirova ilə əlbir olaraq dələduzluq etməkdə ittiham olunur.

Onların əməlinə əziyyət çəkən isə Gədəbə rayon sakini Cavanşir Məmmədliyəvdir.

İttihamla görə, təqsirləndirilən xanımlar onu Gədəbə Rayon Təhsil Şöbəsinin müdiri təyin ediləcəyi ilə aldadaraq 51 min manat pulunu alıblar. Zərərçəkmiş şəxs həmin pulu oğlunun iştirakı ilə verib.

Təranə Bağirova bir müddət əvvəl başqa dələduzluq əməlinə görə məhkum edilib. Eks-müavin isə

həbsdə deyil. İstintaq dövrü müddətində onun barəsində “polis nəzarəti altına vermə” qətimkan tədbiri seçilib.

Onların hər ikisinə qarşı Cinayət Məcəlləsinin 178.3.2-ci (dələduzluq-külli miqdarda ziyan vurmaqla törədildikdə) maddəsi ilə ittiham irəli sürülüb. Yaxında məhkəmə istintaqı başlayacaq.

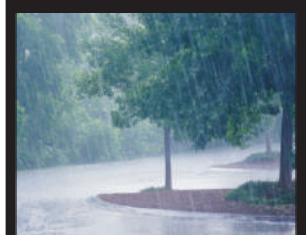
Qeyd edək ki, Vəfa Allahverdiyeva bu ilin sentyabrına kimi Gədəbə Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı Orxan Mürsəlovun müavini işləyib. O, eyni zamanda icra hakimiyyətində ictimai-siyasi və humanitar məsələlər üzrə şöbənin müdiri vəzifəsini icra edib. Onun barəsindəki cinayət işinə görə işdən çıxarıldığı istisna edilmir.

Rubl bahalaşdı

Azərbaycan Mərkəzi Bankının bu günə olan rəsmi valyuta məzənnələrinə əsasən, ABŞ dollarının məzənnəsi dəyişməyərək 1,7000 manat olub.

Musavat.com xəbər verir ki, avronun məzənnəsi 0,06 % azalaraq 1,8590 manat, Rusiya rublunun məzənnəsi isə 0,57 % artaraq 0,0176 manat təşkil edib.

Temperatur enəcək, intensiv yağış yağacaq, çaylardan sel keçəcək

Bakıda və Abşeron yarımadasında oktyabrın 12-də bəzi yerlərdə aralıq yağış yağacağı gözlənilir. Bu barədə APA-ya Milli Hidrometeorologiya Xidmətindən məlumat verilib.

Bildirilib ki, yarımadaanın ayrı-ayrı yerlərində intensivləşəcək, şimşək çaxacağı ehtimalı var.

Azərbaycanın rayonlarında oktyabrın 11-i axşamdan 15-dək hava şəraitinin qeyri-sabit keçəcəyi, fasilələrlə yağış yağacağı, şimşək çaxacağı gözlənilir. Ayrı-ayrı yerlərdə (Naxçıvan MR, Qazax-Gəncə, Qarabağ və Şərqi-Zəngəzur, Balakən-Şəki, Quba-Qusar, Dağlıq Şirvan, Mərkəzi Aran, Lənkəran-Astara) leysan xarakterli intensiv və güclü olacağı, dolu düşəcəyi, yüksək dağlıq ərazilərdə qar yağacağı ehtimalı var.

Havanın temperaturu ötən günlərlə müqayisədə tədricən 5-10 dərəcə aşağı enəcək.

Çaylarda suluğun artacağı, Böyük və Kiçik Qafqazın, o cümlədən Lənkəran-Astara bölgəsinin bəzi çaylarından qısamüddətli daşqın və sel keçəcəyi ehtimalı var.

“Milli Məclisin son plenar iclasında elektrik mühərriki ilə işləyən avtomobillər üçün enerji doldurucularının idxalı və satışının daha 2 il müddətində ƏDV-dən azad olunması ilə bağlı qanun layihəsi birinci oxunuşda qəbul olundu. Qeyd edək ki, bu güzəştlər gələn ilin yanvarın 1-də başa çatırdı. Yeni dəyişikliklərə əsasən, 2027-ci il yanvarın 1-dək enerji doldurucularının idxalı və satışının əlavə dəyər vergisindən azad olması nəzərdə tutulur”.

Bu fikirləri iqtisadçı deputat Vüqar Bayramov bildirib.

Onun sözlərinə görə, yeni dəyişikliyin elektrik avtomobil sahibləri üçün vacib olan enerji doldurucularının sayının artmasına səbəb olacağı gözlənilir: “Belə ki, hazırda elektrik avtomobillərinin sayının sürətlə artması enerji doldurucularına tələbi yüksəldib. Bu kontekstdən, yeni qaydalar sahibkarlar tərəfindən belə enerji doldurucularının idxalına və satışına marağı daha artıracaq. Güzəştin əvvəlki illərdə də qüvvədə olmasına baxmayaraq elektrik avtomobillərinə tələbin 2024-cü ildən sürətlə artması müşahidə olunur. Gözlənilir ki, güzəşt müddətinin uzadılması ölkəyə idxal edilən elektrik avtomobillərinin də sayını artıracaq. Bu isə avtomobil bazasının bu seqmetində canlanmaya səbəb ola bilər”.

Azərbaycanda elektromobillərin artaraq benzinlə işləyən avtomobilləri bazardan sıxışdırması, eyni zamanda elektrik enerji doldurucularının çoxalması benzinin qiymətinə nə zəmanə təsir edə, onu ucuzlaşdırma bilərmi?

Yeri gəlmişkən, İlon Mask növbəti inqilabi bir elektromobilini təqdim edib. “Tesla Cybercab” elektromobilinin sürkanı və pedalları yoxdur. İki nəfərlik tam avtomobil idarəetmə ilə şəhər nəqliyyatının ən təhlükəsiz vasitələrindən biri sayılır. Üstəlik qiyməti də 20 000 - 30 000 dollar arası olacaq. İstehsalına isə 2027-ci ildə başlanacağı bildirilir.

Mövzu ilə bağlı “Yeni Müsavat”a danışan iqtisadçı Eldəniz Əmirov deyib ki, istər hibrid, istərsə də elektrikli avtomobillərə dair güzəştlərin olması gözlənilən idi: “Düşünürəm ki, qarşıdakı bu qəbildən olan güzəştlərin, yeni ekoloji baxımdan əlverişli avtomobillərin təşviqi prosesi bütün ölkələrdə olduğu kimi, Azərbaycanda da davamlı xarakter daşıyacaq. Azərbaycanda COP 29-a sahiblik edən ölkə kimi növbəti ildə də yenilik-

Bu maşınlar Azərbaycanda benzini ucuzlaşdırma bilər - şərh

Eldəniz Əmirov: “Elektrik avtomobillərini idarə edənlərin sürkanı əslində öz əlində olmayacaq”

lərin şahidi ola biləcəyik. Təbii ki, bu dinamika Azərbaycanda istifadə olunan avtomobillərin içərisində elektrikli avtomobillərin sayının artmasına imkan verəcək. Lakin birmənalı olaraq qeyd edim ki, yaxın və orta müddətdə biz benzinlə işləyən avtomobillərin elektriklə kətləvi əvəzlənməsini görə bilməyəcəyik. Bunun üçün bir sıra obyektiv səbəblər var. Bu təkcə mövcud infrastrukturla bağlı deyil. Bunlardan biri elektrik avtomobillərinin kifayət qədər bahalı olmasıdır. Bu bütün dünyada elektrik avtomobillərinin yayılmasına mane olan başlıca səbəbdir. Digər səbəbi isə bu avtomobillərin benzinlə işləyən avtomobillər kimi yüksək keyfiyyətlərə sahib olmasıdır. Yüksək keyfiyyətlər dedikdə burada texniki göstəricilərdən söhbət gedir. Artıq dəfələrlə belə avtomobillərin müxtəlif səbəblərdən nasazlıqlarının meydana olmasından irəli gəlir. Hətta bu tip avtomobillər qaydada başqa ölkələrdən belə nəzarət mexanizminin mümkün olması bir neçə gün əvvəl yayılmış məlumatların birində qeyd edilib ki, ABŞ-də elektriklə işləyən istənilən nəqliyyat vasitəsinin artıq polis bir kilometr radiusda

müəyyən edərək onu tamamilə işləksiz vəziyyətə gətirə bilər. Yeni elektrik avtomobillərini idarə edənlərin sürkanı əslində öz əlində olmayacaq. Bu gələcəyin çağırışıdır. Bu faktdır. Məhz benzinlə işləyən avtomobillərin heç bir zaman “trend”dən kənarda qalmasına imkan verməyəcək. Bu gün peyçerlər, telefonlar partladılırsa, təbii ki, bu tip avtomobillər də kənardan idarə edilmək imkanına malikdir”.

İqtisadçı Natiq Cəfərli öz sosial media hesabında elektrik avtomobilləri ilə bağlı fərqli fikirlər bildirib: “İnsanların əksəriyyəti düşünür ki, elektriklə çalışan avtomobillər 21-ci əsrin “möcüzəsidir”, amma elə deyil: dünyada ilk avtomobil də elektriklə çalışıb, 19-cu əsrin sonu, 20-ci əsrin əvvəlində avtomobillər daha çox elektriklə işləyirdilər. Məsələn, 1910-cu ildə ABŞ-da avtomobillərin 40%-dən çoxu “elektokar” olub. Neft emalı genişləndikcə daxili yanma mühərriki (DYM) ilə çalışan avtomobillər artıb. 1970-ci illərdə dünyada neft böhranı baş verəndə (neft istehsalı edən ölkələr ABŞ və bəzi Qərbi ölkələrə İsrail məsləsinə görə embargo qoyulmuşdu), neftin qiyməti kəskin bahalaşanda yenidən “elektrokar” mövzusu gün-

dəmə gəldi və istehsalı artdı. Amma neft qiymətləri aşağı düşən kimi bu sahə yenidən yaddan çıxdı.

Son 15-20 ildə yenidən populyarlaşan “elektrokar” mövzusu öz “renesansını” bəla neftə borcludur. İqlim dəyişikliyi mifini yaymaqla isə bu məsələyə “duz, istiot” qatdılar. Yəni, neft 80 dollar və daha bəla olmalıdır ki, “elektrokar” mövzusu populyar olsun, çünki sırf ekoloji məsələyə görə elektriklə çalışan avtomobillərin istehsalı və zamanı bitmiş akkumulyatorların utilizasiyası daha ziyanlıdır.

Avtomobillər üçün batareyanın komponentlərə litium filizi, nikel, kobalt, qrafit, manqan, alüminium, qalay, tantal, vanadium, maqnezium və bir neçə nadir minerallar lazımdır.

Məsələn, bir Tesla avtomobilində 5375 dən 7104-ə qədər elektrik batareyası hüceyrələri var. Onların istehsalı üçün (1 avtomobil üçün) 600 m2 yer səthi qazılaraq 11 adda faydalı qazıntılar çıxarılmalıdır - bir daha, bu cəmi 1 “elektrokar” üçün hesablanmış normaldır. İndi özünüz təsəvvür edin, cəmi 1 maşın üçün 600 m2 yer səthi qazılmalıdır, milyonlarla avtomobil üçün bu nə deməkdir, ekoloji fəsadları nə qədər ola bilər. Hələ mən o çıxarılan metal və mineralların emalı, onların istehsalı yararlı ha-

la gətirilməsi üçün nə qədər enerji və su sərfini demirəm - 1 “elektrokar” üçün lazım olan batareyanın istehsalı da istifadə olunan mineralları emal etmək üçün 1500 litrdən çox suya ehtiyac var. Hə, onu da deyim ki, 2030-cu ilə qədər bu metal və mineralların çıxarılması 2018-ci ilə müqayisədə 40 dəfə artmalıdır ki, ehtiyacları ödənilsin.

Dünyada ciddi ekoloji böhran signalı var, insan övladı təbiəti vəhşicəsinə istismar edir, su hövzələrini

çox ziyan vururlar”.

Qeyd edək ki, 2024-cü ildə xaricdən Azərbaycana avtomobil idxalı azalıb. Dövlət Gömrük Komitəsinə istinadən xəbər verir ki, yanvar-may aylarında xaricdən Azərbaycana 31 954 ədəd minik avtomobili gətirilib. Ötən ilə müqayisədə ölkəyə gətirilən minik avtomobillərinin sayı 5440 ədəd və ya 14% azalıb. İlk 5 ayda ölkəyə gətirilən minik maşınlarının 6 923-ü hibrid avtomobillər, 1250-si elektrik maşınlarıdır. Ötən ilin eyni

dövrü ilə müqayisədə 1039 ədəd və ya 18% artıb. Elektrik avtomobillərinin idxalı isə 438 ədəd və ya 54% artıb.

□ Afaq MİRƏYİQ,
“Yeni Müsavat”

Elşad İskəndərov: “Əsas hədəflərimizdən biri COP və qeyri-COP təşəbbüsləri arasında sinerjinin qurulmasıdır”

“İqlim dəyişikliyi ölkələrin təhlükəsizliyi üçün mühüm məsələdir”.

APA xəbər verir ki, bunu Azərbaycan Respublikası Xarici İşlər Nazirliyinin (XİN) xüsusi tapşırıqlar üzrə səfiri Elşad İskəndərov Bakıda BMT-nin İqlim Dəyişmələri üzrə Tərəflərin İkinci Konfransı (Pre-COP29) çərçivəsində keçirilən panel iclasında deyib.

O bildirib ki, iqlim dəyişikliyi insan yerdaşması ilə gətirib çıxarır, insanların günlük həyatına maneələr yaradır: “COP29 çərçivəsində əsas müzakirə mövzumuz su təhlükəsizliyi, iqlim dəyişikliyi nəticəsində insan miqrasiyasının qarşısının alınması, torpaqların degradasiyası və s. olacaq. COP29-da iqlim dəyişikliyi ilə sülh arasında bağlantılar olduğu qeyd edilib. Sülh və iqlim dəyişikliyi arasında qarşılıqlı təsirin aydınlaşdırılması üçün analitik hesabatın hazırlanmasına ehtiyac var. COP və qeyri-COP təşəbbüsləri arasında sinerjinin qurulması bizim əsas hədəflərimizdən biridir”.

Sabah - oktyabrın 13-də ermənilər daha bir uydurma günü qeyd etməyə hazırlaşır. Yerli medianın məlumatına görə, "İrəvanın 2806-cı ildönümü münasibətilə" şəhərdə müxtəlif tədbirlər və bayram konserti planlaşdırılır.

Məlumdur ki, İrəvan şəhərinin əsası İrəvan xanı Rəvanqulu xanın dövründə, 1504-cü ildə (520 il öncə) qoyulub və onun şərəfinə əvvəlcə Rəvan qalası adlandırılıb. Təbii ki, şəhərə ermənilər çox sonradan gələnlər və ya köçürülənlərdir. Nəticə də belli: köçmənlər haylar köklü əhalini - azərbaycanlıları bir əsr ərzində və 3 mərhələdə (1918-1920, 1948-1953 və 1988-90) oradan çıxarıblar.

Bəs 2806 rəqəmi haradan çıxdı? Guya şəhərin bünövrəsi 520 il qabaq yox, eramızdan əvvəl 782-ci ildə (!) qoyulub.

Mövzu ilə bağlı Milli Məclis sədrinin müavini, tarixçi alim Musa Qasımlı "Yeni Müsavat"a danışib:

"Ermənilərin bütün tarixi özlərinin milli təhlükəsizlik konsepsiyalarında yazdıqları kimi miflərə, uydurmalara, xəyallara, nağıllara əsaslanır. Onlar öz tarixlərini nə qədər qədimə çəkməyə çalışdıqca, bir o qədər özlərini güclünc vəziyyətə salırlar.

İrəvan şəhərinin əsasının qoyulmasının tarixi məlumdur. Bu şəhərin əsasını Rə-

vanqulu xan qoyub. Ermənilərin şəhərin əsasını süni şəkildə eramızdan əvvələ aparması bəlli siyasi məqsəd daşıyır. Göstərmək istəyirlər ki, guya onlar bu ərazidə, bu şəhərdə hələ eramızdan əvvəl yaşayıblar. Amma belə iddiaların heç bir əsası yoxdur, ən kiçik tənqiddə belə tab gətirmir. Bu avantüraya gedərkən ermənilər özlərinə Təpəbaşı Məhəlləsini, İrəvan qalasını və digərlərinin necə məhv etdikləri haqda sual verməlidirlər.

Tarix olduğu kimidir, onun dəyişmək cəhdlərinin gerçəkliklə heç bir əlaqəsi yoxdur".

Tarix üzrə elmlər doktoru, professor Tofiq Musatafzadə isə qeyd edib ki, ermənilər hazırda Yerevan adlandırdıqları İrəvan şəhərinin adını Urartu çanı I Argıştinin dövründə (e. ə. 782-ci ildə) salınmış Erebuni (İrpuni) qalasının adı ilə bağlamağa çalışırlar:

"Erebuni qalası yalnız hərbi-istehkam məqsədilə inşa edilmişir və onun ətrafında heç vaxt şəhər infrastrukturunu formalaşmamışdır. Urartuların ermənilərə heç bir aidiy-

Ermənilərin İrəvan həyasızlığı - 2806 il öncə...

Tarixçi: "Ermənilər sadəcə hər bir tarixi, mədəniyyəti oğurladıqları kimi, indi də Erebuni qalasını, İrəvanı mənimsəyirlər"

yeti olmadığı kimi, qədim Erebuni qalasının da indiki İrəvan şəhəri ilə nə məkan, nə

də tarixi baxımdan əlaqəsi olmuşdur. Gürcülər Urartuların xələfidir. Urartular bir qədər

də Şimali Qafqaz xalqlarına yaxın, qafqazdilli, qismən də türkdilli xalq olublar və bir da-

ha qeyd edərkən ki, ermənilərin onlara heç bir aidiyyəti yoxdur. Qədim yaşayış məntəqəsi olan, orta əsrlərdən şəhər kimi formalaşan İrəvan yaşayış məntəqəsi ilə, 1950-ci ildə arxeoloji qazıntıları zamanı üzə çıxan Erebuni qalası arasında xeyli məsafə var. Yalnız XX əsrin ikinci yarısından Erebuni qalasının yerləşdiyi Qanlı təpəni də şəhəratrafi əraziyə daxil edəblər.

Ermənilər sadəcə hər bir tarixi, mədəniyyəti oğurladıqları kimi, indi də Erebuni qalasını, İrəvanı mənimsəyirlər. Burada təəccüblü heç nə yoxdur".

□ **Xalidə GƏRAY,**
"Yeni Müsavat"

Paşinyanın Bakı ilə çözməli olduğu tənlik - konstitusiyaya tələsi...

Manukyan deyir ki, ərazi iddiası preambulada öz əksini tapıb və həmin müddəə referendumla dəyişdirilə bilməz - şərh

Ermenistan rəsmiləri, başda baş nazir Nikol Paşinyan və prezident Vaahn Xaçaturyan olmaqla, dil boğaza qoymadan "günü bu gün, yaxud COP29-də Azərbaycanla sülh müqaviləsi imzalamağa hazırıq" desələr də, aydındır ki, imzalanacaq sənədin adı mahiyyətə fərqli olacaq. Çünki kapitulyant tərəf Azərbaycana qarşı rəsmən torpaq iddiasından imtina etməyə tələsmir və o üzdən onun ərazi bütövlüyümüzü hansısa yarımçıq sülh sənədi əsasında tanıdığına əmin ola bilmərik. Əfsuslar ki, Ermənistanda Bakının konstitusiyası ilə bağlı məlum və haqlı tələbi ətrafında siyasi manipulyasiyalar səngimir. Özü də məsələdə hakim qüvvə radikal-revanşist müxalifətdən heç də geri qalmır...

Bu arada Ermənistan müxalifətçi "Milli Konqres" partiyasının (rəhbəri eks-prezident Levon Ter-Petrosyan - red.) sədr müavini Aram Manukyan sülh müqaviləsinin mümkünlüyü ilə bağlı diqqətçəkən fikir söyləyib. Sitat: "Konstitusiyaya faktiki öz tələsinə düşüb. Məsələ burasındadır ki, 2021-ci ildə Paşinyanın partiyası öz maraqlarından çıxış edərək, Konstitusiyaya Məhkəməsinə bir qərar çı-

xarib. Həmin qərara görə, konstitusiyanın preambulası dəyişdirilməsi mümkün olmayan müddəə kimi tanınıb. Bəyannaməyə istinad (Azərbaycan ərazilərinə iddia bu hissədə yer alır - red.) məhz preambulada öz əksini tapıb". Yəni belə çıxır, həmin müddəə (preambula) referendum yolu ilə də dəyişdirilə bilməz, yoxsa...

Demokratiya və İnsan Hüquqları Komitəsinin sədri Çingiz Qənizadə Ermənistandan hər dəfə bir çatlaq səs gəldiyini qeyd etdi. Onun sözlərinə görə, referendumla

getməklə preambulanın dəyişməsi də mümkündür, sadəcə, bəhanələr çoxalır. Hüquq müdafiəçisi bildirdi ki, Ermənistan yarımçıq sülh üçün hər şey edir, yekun sülhə isə razılaşmır: "Bu məsələnin uzanması İrəvandan qaçmaqnaqlandır. Ermənistan özünü sülhsevər göstərməklə deyil, ərazi iddialarını gələcəyə saxlamaqdadır. Biz buna niyə razılaşmalıyıq? Deyək ki, sənəd imzalandı, tərəflər barışıq elan etdi, bəs konstitusiyada Qarabağa iddianın qalmasını necə izah edəcəklər... Ona görə bizi maraqlandırmır

ki, Ermənistan qanunvericiliyə dəyişiklikdə hansı problemlərlə üzləşir, tələbimiz birmənalı şəkildə yerinə yetirilməlidir. Əgər belə davam edəcəklərsə, sülh də olmayacaq. Azərbaycana bu şəkildə sülh müqaviləsi lazım deyil. Biz ərazi bütövlüyümüzü təmin etmişik, separatizmi məhv etmişik, tələsmirik, qoy ermənilər düşünsünlər".

Ç.Qənizadə açıqladı ki, Ermənistan 2027-ci ildə referendumla gedəcəksə, o vaxta qədər sülh müqaviləsi olmayacaq: "Biz 30 ildən çox danışıqlar aparmışıq. Bu müddət-

də əsas müzakirələr Qarabağın işğalı ilə bağlı olub. Ermənistan-Azərbaycan sülh danışıqları işğala son qoyduqda başlanıb. Əgər İrəvan bu məsələni də onillərlə uzatmaq fikrindədirsə, zərər görəcək. Həm siyasi-iqtisadi, həm əhalisinin inkişafı baxımdan. Rusiyadan uzaqlaşmaq istəyən ölkə sülh şərtlərinə cavab verməlidir".

Vətəndaş Həmrəyliyi Partiyası Mərkəzi İcra Aparatının rəhbəri Samir Əsədli isə vurğuladı ki, sülh müqaviləsi bölgədə dayanıqlı dinc həyatı təmin edəcək sənəd deyil: "Hətta yekun sülh sazişi də olsa, Ermənistan yenə atəşkəsi poza, təxribata yol verə bilər. Bu zaman onu dəstəkləyən qüvvələr Azərbaycana ittiham edəcəklər və atəşin ilk hansı tərəfin açdığını sübuta yetirmək çətin olacaq. Bizim təşəvvür etdiyimiz sülh regionda yanaşı yaşamağı mümkünləşdirmək, nəqliyyat kommunikasiyalarını açmaqdır. Əgər yolla açılarsa, avtomobillər, yük maşınları hərəkət etsələr, dəmiryol xətti işə düşsə, bölgəyə dayanıqlı sabitlik gələ bilər. Çünki istər-istəməz gediş-gəliş olur, təhlükəsizliyin təminatı vacib məsələyə çevrilir və o zaman ermənilər hərbi təxribata yol verməyəcəklər. Bu da sülhü gətirəcək. Yeni hansısa bir kağıza qol çəkilməsi ilə münaqişə həllini tapmır. Əlbəttə, sülh sənədi lazımdır, amma indiki şərtlər əlverişli deyil. İkincisi, Ermənistan hakimiyyəti çəkinir. Paşinyan imzalanan sənədin daxilində etirazlara səbəb olacağından qorxur. Çünki Qarabağdan birmənalı imtina etməlidir, "artsax" ideyasını yox etməlidir".

S.Əsədlinin bildirdiyinə görə, Qarabağdan Ermənistanə köçmüş ermənilər geri qayıtmaq fikrində olmadıqlarını, bu ölkədə qalıb yaşamaq niyyətində olduqlarını dəfələrlə bəyan etsələr də, İrəvanda bəzi dairələr heç bir şəkildə onların sakit oturması ilə barışmır: "Bu da revanşizm ovqatını gücləndirir. Hazırda bu istiqamətdə bir sıra işlər görməyə çalışan erməni QHT və siyasi partiyaları gündə bir ideya ilə çıxış edirlər. Məsələn, bu günlərdə "Hüquqi özbaşınalığa qarşı" QHT-nin rəhbəri Larisa Alaverdyan təklif edib ki, Qarabağ ermənilərinə Ermənistanda ikinci pasport verilməlidir. Orada həmin şəxsin Qarabağdakı ünvanı, qaçqın olması qeyd edilməlidir. Guya ona görə lazımdır ki, onlar gələcəkdə Qarabağa köçürülmələri üçün mübarizə apara bilsinlər və geri qayıdarkən harada yaşayacaqlarını bilsinlər. Həmçinin Qarabağdakı əmlaklarını geri qaytarmağa nail olsunlar. Bununla bağlı iddia qaldırırsınlar və sairə". Yeni motal əl çəkdi, erməni əl çəkmədi. Paşinyan da bu məsələni izləyir və qanunvericiliyə dəyişiklik etməyə getmir".

□ **Emil SALAMOĞLU,**
"Yeni Müsavat"

Milli Azadlıq Hərəkatının tanınmış simalarından biri olan Nemət Pənahlı “Tv Müsavat”ın canlı efirinin qonağı olub. Musavat.com xəbər verir ki o, Sevinc Telmanqızının “Canlı Debat” verilişində sualları cavablandırıb.

Nemət Pənahlı verilişdə sensasion açıqlamalar verərək, Azərbaycan Milli Azadlıq Hərəkatının lideri, eks-prezident Əbülfəz Elçibəyin hakimiyyətə gətirilməsində yəhudi lobbisinin, sionistlərin rol oynadığını iddia edib. O, bu iddi-

aya əsaslanan uzaq keçmişə aid bir hekayəni danışmış və bu hadisənin sensasiya xarakterli olduğunu bildirib: “Üç nəfər Beynəlxalq yəhudi icmasının üzvü 1989-cu ildə Xalq Cəbhəsi rəsmi yaranandan cəmi 15 gün sonra mənimlə görüşdü. Bizə maliyyə və mediada təbliğat dəstəyi təklif etdilər, həmçinin dedilər ki, bizimlə əməkdaşlıq etsəniz sizi KQB-dən qoruyarıq. Mən onlara dedim ki, siz kimsiniz KQB-dən məni qoruyasınız. Gülməsəydilər və dedilər ki, bizim-sionistlərin razılığı olma-

“Elçibəyi hakimiyyətə onlar gətirmişdi” iddiasına reaksiya

Oqtay Qasimov: “Nemət Pənahlının dediyindən belə çıxır ki, onunla görüşən həmin üç yəhudi bütün dünyanı idarə edirmiş”

dan nə KQB, nə MİT, nə Mərkəzi Kəşfiyyat İdarəsi addım atmaz. Mən razılaşmadım. Sonra onlar yeni-yeni tanınmağa başlayan Əbülfəz bəylə (Əbülfəz Elçibəy) görüşdülər və razılığa gəldilər. Məhz bundan sonra Əbülfəz bəyin ölkə və dünya miqyasında təbliğatı başlandı. Elçibəy adı da bundan sonra meydana gətirildi və bu ad beynəlxalq səviyyədə təbliğ edildi. 20 yanvar hadisələrində Əbülfəz bəy başda olmaqla onun ətrafındakılardan bir nəfərin burnu belə qanamadı, bir nəfər belə həbs edilmədi. Sonrakı hadisələr isə məlumdur, Elçibəy hakimiyyətə gətirildi”.

Bu iddialarda həqiqət payı varmı? Yoxsa uydurmadır?

Mərhum eks-prezident Əbülfəz Elçibəyin sabiq köməkçisi Oqtay Qasimov “Yeni Müsavat”a bildirdi ki, Nemət Pənahlının bu cür açıqlamaları sağlam düşüncəyə əsaslanan düşüncənin məhsulu deyil. Adətən bu cür iddialar qeyri-adekvat düşüncə tərz-

nin sahiblərinin iddiaları kimi qəbul olunur. Nemət Pənahlı da bu günə qədər bu və ya digər məsələlərlə bağlı iddialar irəli sürüb və bu iddiaların heç birinin hansısa bir əsası olmayıb: “Bu iddiası da o cür əsassız, bir az da qeyri-normal düşüncənin məhsulu kimi qəbul olunmalıdır. Çünki həmin iddialarla baş verən proseslər arasında hansısa bir əlaqənin olduğunu söyləmək imkansızdır. Belə çıxır ki, Nemət Pənahlının dediyinə görə, onunla görüşən həmin üç yəhudi bütün dünyanı idarə edirmişlər və bütün proseslər onların düşündüyü istiqamətdə cərəyan edirmiş. Əgər elədirsə, nədən həmin şəxslər məhz Azərbaycanda prosesləri fərqli yönə yönləndirmədilər, əgər onlar doğrudan da Nemət Pənahlının iddia etdiyi kimi Əbülfəz Elçibəyi və komandasını guya razılaşma ilə hakimiyyətə gətirmişdilərse “dünyanı idarə edən” həmin adamlar nədən Əbülfəz Elçibəyin hakimiyyəti qorunmadılar? Əvvəla, Ne-

mət Pənahlı çox yaxşı deyir ki, Əbülfəz Elçibəy 1960-1970-ci illərdən müstəqillik ideyasının daşıyıcısı olub, gizli təşkilatlar qurub. Əbülfəz bəy Nemət Pənahlıdan fərqli olaraq məhz bu fəaliyyətinə görə də həbs olunub. Və həmin Nemət Pənahlı məhz o dövrlər Əbülfəz Elçibəyə özünün mənavi atası deyərək xitab edirdi. İndi Nemət Pənahlının əsilsiz iddiaları Əbülfəz Elçibəy və onun ideyalarına kölgə sala bilməz”.

Oqtay Qasimovun dediyinə görə, bu cür iddialar Azərbaycan xalq hərəkatı və onun mahiyyətini ucuzlaşdırmaq və ona kölgə salmaq məqsədi daşıyır ki, Nemət Pənahlı bunu ya bilərəkdən, ya bilməyərək edir: “Amma bir daha qeyd edirəm bu cür iddiaların heç bir əsası yoxdur. Yeni Azərbaycan cəmiyyəti və Azərbaycanda baş verən proseslər tamamilə Nemət Pənahlının iddialarının əksinə olub. O baxımdan bu cür məsələləri mən şərh etməyin əs-

lində ümumiyyətlə tərəfində deyiləm. Sadəcə olaraq Nemət Pənahlı ən azından Azərbaycan mentalitetinə, adət-ənənələrinə hörmət etmir, 24 ildir dünyasını dəyişmiş adamları əl çəkmir. Bu da bizim milli əxlaq və mədəniyyətimizə zidd olan bir davranışdır. Azərbaycan xalqının belə bir gözəl milli xüsusiyyəti var ki, vəfat etmiş şəxsin haqqında ya yaxşı danışır, ya da ümumiyyətlə danışmır. Amma Nemət Pənahlı zamanında o iddialarda olub ki, Azərbaycan xalq hərəkatının lideri o olmalı imiş, lakin ola bilməyib. Bu da bir yarımçıqlıq və natamamlıq kompleksidir ki, məhz Nemət Pənahlı daxil olmaqla vaxtilə xalq hərəkatında iştirak etmiş bir çox şəxslərdən hələ də əl çəkmir. O səbəbdən də onlar Əbülfəz Elçibəy haqqında bu gün də ağızlarına gələni danışirlər. Bu da cəmiyyətimiz tərəfindən olduqca neqativ qarşılanır”.

□ **Etibar SEYİDAĞA,**
“Yeni Müsavat”

Süni intellekt sahəsində əldə edilən uğurlar tədricən həyatımızın bütün sferalarına - ictimai, siyasi, iqtisadi, hərbi, tibbi, humanitar və s. sahələrə nüfuz etməkdə, işimizi asanlaşdırmaqdadır.

Xüsusilə kənd təsərrüfatı sektorunda diqqətçəkən inkişaf baş verməkdədir. O, kənd təsərrüfatında məhsuldarlığı artırmaq, resurslardan istifadəni optimallaşdırmaq və ətraf mühitə təsirləri azaltmaq üçün mühüm həllər təklif edir.

Odur ki, məntiqi sual yaranır: tutaq ki, yaxın 10 il ərzində hansı peşələr yoxa çıxa bilər? Suala elə süni intellektin özü cavab verib və qarşıdakı 10 il ərzində yox olacaq peşələr aşağıdakı kimi sıralanıb (Technote.az):

Çağrı mərkəzi işçiləri
Məlumat girişi və inzibati dəstək işçiləri
İstehsal və montaj işçiləri
Kargo və anbar işçiləri
Birja brokerləri və maliyyə analitikləri
Hüquq assistentləri
Qəzet və jurnal redaktorları, müxbirlər
Müştəri təmsilçiləri
Pərakəndə satış işçiləri
Kənd təsərrüfatı işçiləri.

Xatırladaq ki, artıq dünyanın bir çox inkişaf etmiş ölkələrində artıq robot jurnalistlər fəaliyyət göstərir. Məsələn, artıq bir neçə ildir ki, Amerikanın “New York Times” kimi qəzetlərində maliyyə, hava, zəlzələ və idmanla bağlı xəbərlər yazan robot jurnalistlər var. Onların bəzi sahələrdə jurnalistlərdən daha sürətli və daha dəqiq xəbərlər hazırlaya bildikləri deyilir.

Eləcə də 2017-ci ildən Böyük Britaniyada robot jurnalistlərin əməyindən istifadə

olunur. İlk belə robotlar “Urbs” korporasiyası və “Press Association” informasiya agentliyinə məxsusdur. Burada robot jurnalistlər məqalələr dərc edir, statistik məlumatlar hazırlayırlar.

İki ay öncə isə Özbəkistanda robot jurnalist fəaliyyət göstərir. Belə ki, ölkənin Milli İnformasiya Agentliyi Sobir Holdarov adına süni intellekt əsasında xüsusi robot jurnalist yaradıb. Robot jurnalist rəsmi məlumatları və ən son xəbərləri doqquz dildə, o cümlədən özbək, qazax, ingilis, rus, fransız, ərəb, çin, alman, ispan dilində ötürür. Qeyd olunur ki, bu süni intellekt videoreportajların miqyasını tədricən genişləndirəcək. İnformasiya təhlükəsizliyi tədbirlərinə xüsusi diqqət yetirilir.

Şübhəsiz ki, süni intellektin köməyi ilə video hesabatların yaradılması böyük bir fürsətdir, lakin bunun da öz riskləri var. Çünki cinayətkarlar agentliyin adından yalan və saxta xəbərlər əsasında videoçarxlar yaradaraq internetdə yayımlaya bilərlər. Ona görə də Özbəkistan Milli İnformasiya Agentliyi adından saxta videolar yayılarsa, onların həqiqiliyini yoxlamaq mümkün olacaq. Bu məqsədlə hər bir videonun üzərinə xüsusi QR-kod yerləşdirilir, keçid aktivləşdirildikdən sonra bu videonun mətnini Uza-nın rəsmi saytında oxumaq olar. Əgər süni intellektin köməyi ilə hazırlanan videonun QR-kodu yoxdursa

Süni intellektin “yoxa çıxaracağı” peşələr - Jurnalistika da təhlükədə?

Qulu Məhərrəmli: “Jurnalistikada bir sıra məsələlər var ki, süni intellekt orada insan zəkasını əvəz edə bilməz”

və ya keçid Uza saytına aparırsa, bu, saxta videodur.

Bəs doğrudanmı yaxın zamanlarda qəzet və jurnal redaktorlarına və müxbirlərə, ümumiyyətlə jurnalistlərə, jurnalistika fakültəsinə ehtiyac

qalmaya bilər?

Mövzu ilə bağlı teleintervyu, professor Qulu Məhərrəmli “Yeni Müsavat”a danışdı:

“Əlbəttə, süni intellektin bugünkü həyatımızda çox iri addımlarla irəliləməsi, sənə-

yədə, eləcə də əl əməyi tələb olunan bir çox sahələrdə insanları əvəz etməsi artıq realıqdır. Bütün dünyada buna qarşı olan etirazlar, insanların öz iş yerlərini itirə bilməsi ilə bağlı ciddi həyəcanlar var. Tə-

bii ki, sahibkarlar daha ucuz işçi qüvvəsi axtarışındadır, bu baxımdan süni intellektə çox meyillidirlər, nəticədə süni intellekt çox sürətlə tətbiq olunur ki, bu da işçilərdə həyəcan, qorxu yaradır.

O ki qaldı süni intellektin jurnalistika peşəsinə də tam əvəzləyə bilməsinə, bu peşəni sıradan çıxaracağı iddialarına, hesab edirəm ki, bu, bir qədər şişirdilmiş məsələdir. Doğrudur, süni intellekt, texnologiya artıq həyatımızın bir hissəsinə çevrilməkdədir, lakin işin təşkili, proqramlaşdırma, jurnalistikanın incelikləri ilə bağlı olan bir sıra məsələlər var ki, süni intellekt orada insan zəkasını əvəz edə bilməz. Yəni, sadəcə olaraq prosesləri sürətləndirə, keyfiyyət göstəricilərini verə bilər, amma məsələnin dəqiqləşdirilməsi məsələsində heç bir peşəkari əvəz edə bilməz”.

□ **Xalidə GƏRAY,**
“Yeni Müsavat”

"Yaxın həftələrdə Yaxın Şərqdə münaqişənin daha da regional gərginləşməsi riski var".

Bunu ABŞ Mərkəzi Kəşfiyyat İdarəsinin (MKİ) direktoru Uilyam Börns deyib.

"İsrail və İran liderləri genişmiqyaslı müharibəyə can atmasalar da, eskalasiya riski yüksəkdir. Biz ciddi nəticələrə səbəb ola biləcək qəsdən toqquşmaların və anlaşmazlıqların potensialını görürük", - Börns bildirib.

Onun sözlərinə görə, İsrailin İranın raket hücumuna necə cavab verəcəyi ilə bağlı qərarı global bazarlar da daxil olmaqla, mühüm nəticələrə səbəb olacaqdır.

Bu arada yəhudi dövlətinin müdafiə naziri Yoav Qalant deyib ki, İsrail özünə qarşı raket hücumuna cavab olaraq İrana zərbə endirmək planlarından əl çəkməyib. "İranın hücumu aqressiv, lakin qeyri-dəqiq idi. Bizim hücumumuz isə əksinə, ölüm-cül, son dərəcə dəqiq və ən əsası gözlənilməz olacaqdır. Onlar (iranlılar - red.) nə baş verdiyini və necə baş verdiyini başa düşməyəcəklər. Sa-

Məşhur kəşfiyyat şefindən qorxunc

müharibə anonsu - "Yaxın həftələrdə..."

Sabiq nazir: "İsrailin əsas hədəfi İranda molla rejiminin devrilməsinə nail olmaqdır"

əyyən itkilərə məruz qalan İsrailin bu məsələdə son nöqtə qoyacağı labüddür. Son nöqtə isə İranın neft mədənlərini, neft emalı müəssisələrini, neft anbarlarını və eyni zamanda nüvə silahı hazırlanan obyektlərini vurmaqla qoyulacaqdır. İsrail onu on illər boyu məhv etməklə təhdid edən İranı sadəcə vurmayacaq. İsrailin əsas hədəfi İranda mol-

verilməsini istəyir və bunun üçün də İranın İsrail tərəfindən vurulmasını hərtərəfli dəstəkləyir.

Sabiq maliyyə naziri, siyasi və iqtisadi məsələlər üzrə şərhçi Fikrət Yusifov İsrailin əsas hədəfinin molla rejimini devirmək olduğunu düşünür: "İranın raket hücumuna cavab vermək üçün İsrailin ABŞ-dakı prezident seçki-

olan İran müxalifətini bir araya gətirməklə məsələyə son vermək istəyir. İsrailin baş naziri Benyamin Netanyahu-nun bu günlərdə İran xalqına müraciətində farslarla yəhudilərin tarixdə sülh, dostluq və əmin-amanlıq şəraitində yaşadıklarını xatırlatması təsadüfi deyil. O, İran xalqına demək istəyib ki, bizi bir yerdə normal yaşamağa qoy-

Saakaşviliyə qarşı yeni ittiham irəli sürüldü

Gürcüstanın Baş prokurorluğu sabiq prezident Mixeil Saakaşviliyə qarşı yeni ittiham irəli sürüb. APA-nın Tbilisi müxbiri xəbər verir ki, prokurorluğun bəyanatında Mixeil Saakaşvili 2016-cı ildə öz partiyasından olan sabiq deputat Givi Tarqamadzeyə qarşı sui-qəsd tapşırığı verməkdə ittiham edilib.

Qeyd olunub ki, Gürcüstan Daxili İşlər Nazirliyinin əməkdaşları sentyabrın 19-da Givi Tarqamadzeyə və digər şəxslərə qarşı sui-qəsd təşkil etmək ittihamı ilə axtarışda olan Darço Xexuaşviliyə həbs ediblər. Məlumatla görə, cinayət işi çərçivəsində saxlanılan şəxsin sorğu-sual edilməsi zamanı göstərişin sabiq Prezident Mixeil Saakaşvili tərəfindən verildiyi, sui-qəsdin planlaşdırılmasında sabiq daxili işlər naziri Giorgi Lordkipanidzenin də iştirak etdiyi məlum olub. Bildirilib ki, buna səbəb Givi Tarqamadzenin 2016-cı il seçkilərindən əvvəl hazırkı hakim partiya "Gürcü Arzusu" ilə əməkdaşlıq etməsi olub.

dəcə nəticələri görəcəklər", - nazir İsrail ordusunun kəşfiyyat bölmələrindən birinin iclasında deyib.

Son açıqlama Börnsün xəbərdarlığının əsaslı olması ehtimalını artırır. Bəs amerikalı baş kəşfiyyat şefinin "yaxın həftələr" deyərək, yeni bölgədə durum ABŞ-dakı 5 noyabr prezident seçkisindən sonramı kritik hal ala bilər?

İranın raket hücumuna cavab vermək üçün İsrailin ABŞ-dakı prezident seçkilərini gözləyəcəyi inandırıcı deyil. Çünki İsrail İranı əsaslı şəkildə vurmaqda tam qərarlıdır və o, bu vəziyyətin yetişməsi üçün uzun illər idi ki, çalışırdı. Son bir ildə İranın Yaxın Şərqdəki proksilərini məhv etmək üçün hərbi əməliyyatlar keçirən və bu zaman mü-

la rejiminin devrilməsinə nail olmaqdır. Bunun üçün İsrail bütün imkanlarını və hətta molla rejiminə qarşı olan İran müxalifətini bir araya gətirməklə məsələyə son vermək istəyir. İsrailin baş naziri Benyamin Netanyahu-nun bu günlərdə İran xalqına müraciətində farslarla yəhudilərin tarixdə sülh, dostluq və əmin-amanlıq şəraitində yaşadıklarını xatırlatması təsadüfi deyil. O, İran xalqına demək istəyib ki, bizi bir yerdə normal yaşamağa qoymayan İran molla rejimidir, gələn birlikdə bu rejimdən qurtulaq.

ABŞ İsrailə İrana qarşı hərbi əməliyyatlar keçirərkən bəzi obyektlərin vurulması zamanı bir qədər ehtiyatlı davranmağı "tövsiyə" etsə də, əslində Yaxın Şərqdə İranın terrorçu fəaliyyətinə son

lərini gözləyəcəyi inandırıcı deyil. Çünki İsrail İranı əsaslı şəkildə vurmaqda tam qərarlıdır və o, bu vəziyyətin yetişməsi üçün uzun illər idi ki, çalışırdı. Son bir ildə İranın Yaxın Şərqdəki proksilərini məhv etmək üçün hərbi əməliyyatlar keçirən və bu zaman müəyyən itkilərə məruz qalan İsrailin bu məsələdə son nöqtə qoyacağı labüddür. Son nöqtə isə İranın neft mədənlərini, neft emalı müəssisələrini, neft anbarlarını və eyni zamanda nüvə silahı hazırlanan obyektlərini vurmaqla qoyulacaqdır. İsrail onu on illər boyu məhv etməklə təhdid edən İranı sadəcə vurmayacaq. İsrailin əsas hədəfi İranda molla rejiminin devrilməsinə nail olmaqdır. Bunun üçün İsrail bütün imkanlarını və hətta molla rejiminə qarşı

mayan İran molla rejimidir, gələn birlikdə bu rejimdən qurtulaq.

ABŞ İsrailə İrana qarşı hərbi əməliyyatlar keçirərkən bəzi obyektlərin vurulması zamanı bir qədər ehtiyatlı davranmağı "tövsiyə" etsə də əslində Yaxın Şərqdə İranın terrorçu fəaliyyətinə son verilməsini istəyir və bunun üçün də İranın İsrail tərəfindən vurulmasını hərtərəfli dəstəkləyir.

İsrailin İranın raket hücumlarına cavabının gecikməsinin yeganə səbəbi isə İsrail hərbi qüvvələrinin bu hücumu əsaslı şəkildə hazırlaşması ilə bağlıdır. İsrail İran məsələsini həll etmək və bölgəni İranın gələcək terror və nüvə təhdidlərindən qurtarmaq üçün bu fürsəti əlindən qaçırmayacaq...".

Deputat Elçin Mirzəbəyli Uilyam Börnsün açıqlamalarını real mənzərə kimi təqdim etməyin əleyhinədir: "Yaxın Şərqdə münaqişənin eskalasiyası artıq baş verib və prosesin genişmiqyaslı, bir neçə ölkənin iştirak etdiyi müharibəyə çevrilməməsinin əsas səbəbi, bir sıra region ölkələrinin daha təmkinli davranmaları, həmçinin İsrailin hazırkı hədəflərinin daha çox SEPAH-a aid olan şəxslər və təsisatlar olmasıdır. Belə təəsürat yaranır ki, İsrail İran Silahlı Qüvvələri ilə deyil, SEPAH və digər bu kimi leqal orduya alternativ hərbi birləşmələrlə və proksi təsisatlarla mübarizə aparır.

Digər tərəfdən, İranın proksilərinin hədəfində olan və bundan narahatlıq keçirən təkçə İsrail deyil, həm də körfəz ölkələri və bütöv ərəb dünyasıdır. Hizbullah və bu kimi qeyri-legitim, dövlətə təbə olmayan hərbi qruplaşmalar İranın, daha dəqiq desək SEPAH-ın və İranın mövcud dini-siyasi-ideoloji alt sisteminin Yaxın Şərqdən keçən istehkamlardır. Bu istehkamların dağıdılması İranın müdafiəsiz qalması deməkdir. Qənaətimə görə,

İranın siyasi elitasında SEPAH-dan xilas olmaq istəyən yüksək rəngli şəxslərin sayı da az deyil. Çünki bu kimi alternativ təsisatlar ənənəvi dövlət strukturlarının fəaliyyətinə də ciddi təsir göstərir və bir çox hallarda onları iflic halına salır. ABŞ Mərkəzi Kəşfiyyat İdarəsinin (MKİ) direktoru Uilyam Börnsin açıqlamalarını real mənzərə kimi təqdim etmək doğru olmazdı. Çox güman ki, bu kimi açıqlamalar beynəlxalq ictimai rəyin yönləndirilməsinə xidmət edir. Börnsin mülahizələri daha çox siyasi geddi, qismən də təbliğat xarakterlidir. Kəşfiyyat rəhbərindən vəziyyətin obyektiv şərhini gözləmək də doğru olmazdı.

Zənnimcə, İsrail İranın proksilərini, həm də digər istiqamətlərdə, o cümlədən Suriya və İraqda sıradan çıxarmaqla bağlı hücumlarını davam etdirəcək. İran daxilinə havadan müdaxilə olacağına, bu yenə SEPAH-ın və İran vətəndaşlarının, həmçinin siyasi elitanın narazı olduğu təsisat və şəxslərə qarşı həyata keçiriləcək".

□ **Cavansir ABBASLI,**
"Yeni Məsavət"

Kim dəli, kim ağıllı

Zamin HACI
zaminhaci@gmail.com

Coxdan oxuduğum bir şeir var idi, müəllifini xatırlamıram, dünən gəldi yadıma düşdü: “Bir dəli bir quyaya bir daş atdı, Min ağıllı çıxara bilmədi. Bir dəli, min ağıllı, Kim dəli, kim ağıllı?!”

Əlbəttə, bunun bütün ailə üzvlərini qıran Əhməd Əhmədovun məcburi müalicəyə göndərilməsi qərarına dəxli yoxdur. Orada qərribə vəziyyət yaranmışdır. Məhkəmə bəlkə də haqlı olaraq cinayətkarın anlaşıqlığı üzündən adi həbsxanada saxlanmasının mümkün olmadığı qərarını vermişdir. Uca millətimiz isə deyir ki, buyur, indi dəli xanadan çıxıb təzədən hamını qırıb-batıracaq, camaat özünü bundan sonra kütləvi dəliliyə vuracaqdır və sairə.

Halbuki, Əhməd müəllim qanlı cinayəti törəyəndə eyni adamlar “Bunu niyə xəstəxanada təcrid etməyiblər” deyirdilər. Bəlkə də belə təzadlı durumların yaranmasının əsas səbəbi ölkəmizdə heç kəsə etibarın qalmamağıdır. Camaat nə ədalətli məhkəməyə, nə qərarların düzgün icrasına inanır. Haqlı deyillərmi? Haqlıdirlər. Çox belə hadisələrə rast gəldikləri üçün: pul verib “anlaşıq” yazılan cinayətkarlar, dəli xanada 3-5 il yola verib azadlığa çıxan qatillər olmuşdur.

Hərçənd, insaf naminə, biz bu cür tragikomik, hüquqi nihilizm vəziyyətlərində qonum-qonşularımıza hələ çata bilməmişik. Rusiyada adamı öldürüb üreyini çıxaran, tava-da qızardıb yeyən manyakı 1 il həbsdə saxlayandan sonra Ukrayna müharibəsinə göndərmişdilər, orda 6 ay vuruşub azadlığa çıxmış, kəndinə dönmüşdü. Kənd camaatı qorxusundan eşiyə çıxa bilmirdi. Rusiyada dəfələrlə qətl törədib müharibəyə göndərilən və qayıdıb yenidən qətl törədənlərin artıq sayı-hesabı itib. İranda kəkili açan qadınları polisdə döyüb öldürürlər. Türkiyədə bir kişini səhiyyə naziri qoymuşdular, Mənzil adlanan tərifiğin üzvü idi. Bu tərifiğin şeyxi bir ip uzadırmış, kim o ipdən tutsa guya narkotik asılılığından qurtulmuş.

Ta söhbət açılıb, birini də Qırğızıstandan yazaq. Orda hökumət beş-on jurnalisti tutub türməyə basıbdır. Hərəsinə 5-6 il həbs-zad... Səbəb isə “Manas” dastanından “Azadlıq havayı verilmir, onun uğrunda savaşılasan” cümləsini öz Yutub verilişlərində işlətmələri olmuşdur. Hökumətin qərarına görə bu, ekstremizmə çağırış imiş.

Mən bunu xalqımıza şükranlıq üçün yazdım həm də. Bizdə hələlik heç kimi “Babək” filmindəki “Bu dünyada bir-cə gün azad yaşamaq qırx il boyunduruq altında sürünməkdən yaxşıdır” aforizminə görə tutmayıblar. O cümlədən, Xəlil müəllimin “Azadlığı istəmirəm zərrə-zərrə, qram-qram, Qolumdakı zəncirləri qıram gerek, qıram, qıram!” misralarını oxumaq, yazmaq, söyləmək sərbəstdir. Mədəni inkişafımızın nəticəsidir.

Mədəniyyət demişkən, məhkəmənin son iclasında Əhməd müəllimin əynindəki köynəyin yaxasına ingilis dilində “ənənəvi mədəniyyət” sözlərinin yazılması da diqqətimizi cəlb edibdir. Yəni, adam nə qədər dəli olsa da milli adət-ənənələrimizin, muğam, aşiq sənətinin, xalçaçılığın, nehrə yağının, kababın tərəfdarıymış, təzə çıxan endrəbadi cərəyanlar, modernizm, postmodernizm-filana yuvarlanmayıbdır. Balta ilə qırğın törədəndə anlamışdıq. Novator olsa arbalet, lazer silahı, nə bilim, dron-zad istifadə etməli olardı. Bizdə ənənə güclüdür. Xalq artistimiz də balta atmışdı. Yeri gəlmişkən, onun axırı necə oldu? Nəse xalqa informasiya verilmir. Xalq həqiqəti bilmək istəyir! Bunu da “anlaşıq” deyər yozacaqlarsa, heç zad... Ədalətə olan son inamı da itirəcəyik. “Son” sözünü bəlkə düz yazmadım, çünki ədalətə inamımız hazırda sonsuzdur, sarsılmazdır. İnsanlar məhkəmə hakimlərinin başına, mantiyasına, çəkicinə and içir.

P.S. Çoxdan bu haqda yazmışam, təkrarın faydası var: əslində Babək adına çıxılan o aforizmin orijinalında azadlıq sözü yoxdur. Ağa olmaq təbliğ edilir! 9-10-cu əsrlər ərəb salnaməçisi Cəfər ət-Təbəri “Tarix ər-rusul və-l-mülük” (“Peyğəmbərlərin və hökmdarların tarixi”) əsərində Babək oğluna belə dediyini yazıb: “Qırx il miskin qul kimi ömür sürməkdənsə, bir gün ağa kimi yaşamaq daha yaxşıdır”.

MDB Dövlət Başçıları Şurasının son Moskva sammiti çərçivəsində Əliyev-Putin və Putin-Paşinyan ikitərəfli formatlarında Zəngəzur dəhlizinin də müzakirə edildiyi istisna deyil. Rusiya prezidentinin mətbuat katibi Dmitri Peskov belə deyib.

Rusiya Baş nazirinin müavini, Rusiya tərəfdən üçtərəfli işçi qrupunun həmsədri Aleksey Overçuk isə bildirib ki, Cənubi Qafqazda iqtisadi və nəqliyyat dəhlizlərinin açılması yalnız Rusiyanın iştirakı ilə mümkündür.

“Ermənistan rəsmi olaraq üçtərəfli bəyanatdan geri çəkilməyib və imzasını da geri götürməyib. Lakin eyni zamanda iki ildir baş nazirin müavinləri səviyyəsində üçtərəfli işçi qrupunun toplanması yönündə, demək olar, heç bir hərəkət yoxdur. Yaxud keçən yaydan hesablasaq, ən azı bir il yarım”, - deyər o həm də Ermənistandan gileyini ifadə edib.

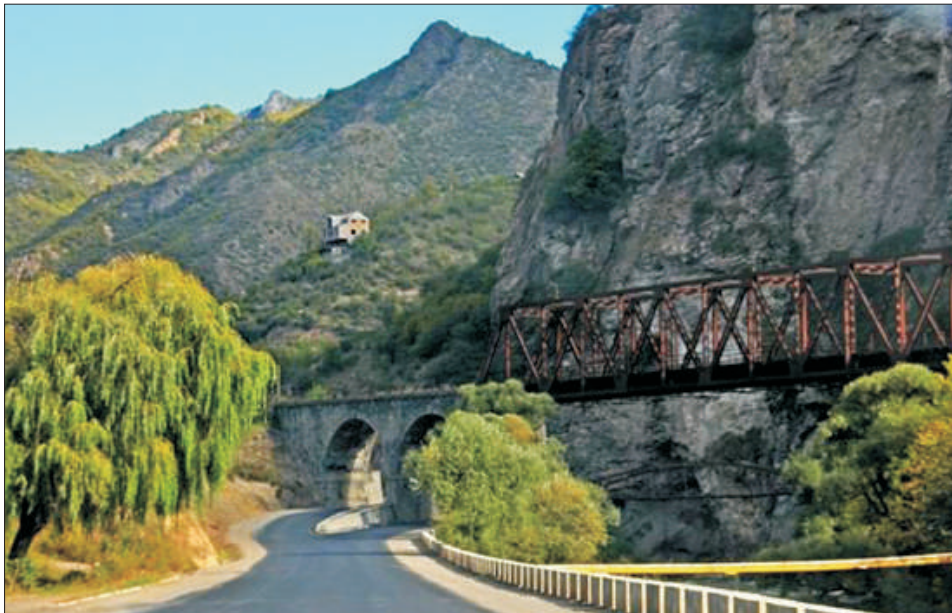
Yada salaq ki, 2021-ci il yanvarın 11-də Rusiya, Azərbaycan və Ermənistan liderlərinin Moskvada keçirilən görüşündə regional kommunikasiyaların açılmasına dair razılıq əldə olunub. Üç ölkənin baş nazirinin müavinləri səviyyəsində ortaq işçi qrupu da yaradılıb. Həmin qurum regionda nəqliyyat və iqtisadi əlaqələrin qurulması ilə məşğul olmalı idi.

Bir qədər öncə İrəvana etdiyi səfər zamanı isə baş nazir müavini Overçuk bildirmişdi ki, Rusiya Ermənistanın suverenliyi, ərazi bütövlüyü və yurisdiksiyası prinsipləri əsasında Cənubi Qafqazda kommunikasiyaların açılması prosesinə hər zaman yardım etməyə hazırdır. Yəni ki, Zəngəzur dəhlizi əslində dəhliz statusunda olmaya bilər.

Bunu da xatırladaq ki, 10 noyabr (2020) üçtərəfli Bəyannaməsinin 9-cu bəndinə görə, Ermənistan Azərbaycanın eksklav ərazisi olan Naxçıvanla maneəsiz nəqliyyat əlaqəsi ilə təmin etmək öhdəliyi götürüb. Həmin bənd həmçinin yola Rusiya FTX-sinin nəzarət etməsinə ehtiva edir.

Bəs Aleksey Overçukun “nəqliyyat dəhlizlərinin açılması yalnız Rusiyanın iştirakı ilə mümkündür” sözləri ən əvvəl kimə xəbərdarlıq və ya mesajdır? Azərbaycana hansı variant məqbuldur? Nəhayət, zaman bu xüsusda kimə işləyir - Azərbaycana, Ermənistanla, yoxsa...

“Alyans” Araşdırmalar Mərkəzinin rəhbəri Abutalıb Səmədov “Yeni Müsavat”-a bildirdi ki, Rusiya baş nazirinin müavininin bəyanatının kö-

Zəngəzur dəhlizi “nifaq alması” kimi - Overçukun işlətdiyi o bir cümlə...

Siyasi şərhçi: “Ermənistan Fransanı, ABŞ-ı bu prosesə qoşmaqla nəyəse nail ola bilməyəcək, mütləq Rusiya amili nəzərə alınmalıdır”

kündə 2021-ci ilin 11 yanvarında imzalanmış üçtərəfli Bəyanat dayanır. Məlumdur ki, həmin Bəyanat əsasında kommunikasiyaların açılması ilə bağlı üçtərəfli komissiya yaradıldı və komissiyanın da üç həmsədri var. Azərbaycanın, Ermənistanın və Rusiyanın baş nazirlərinin müavinləri rəhbərlik edirlər. Bu komissiya yaradıldıqdan sonra ilk aylarda çox ciddi işlər görüldü. Plan üzrə nəzərdə tutulan addımların hamısı atıldı. Ancaq sonradan Ermənistanda parlament seçkilərinin təyin olunması bu prosesi ləngitdi və tədricən komissiyanın işi zəiflədi: “Son iclas təxminən ilayrım bundan əvvəl keçirilib. Komissiya, demək olar ki, işləmir, çox ciddi fikir ayrılıqları var. Azərbaycan Zəngəzur dəhlizinin Kaliningrad modeli əsasında açılmasını istəyir və deyir ki, Azərbaycanın bir hissəsindən digər hissəsinə - Naxçıvandan Azərbaycanın əsas hissəsinə gələn kommunikasiyalarda 10 noyabr Üçtərəfli Bəyanatında nəzərdə tutulduğu kimi, maneəsiz hərəkət təmin olunmalıdır və digər kommunikasiyalarla onun arasında fərq olmalıdır. Yəni Naxçıvandan Azərbaycanın əsas hissəsinə gələn yolla Ermənistandan, məsələn, Çinə gedən yolun statusu, təbiidir ki, eyni ola bilməz. Burada mütləq güzəştli şərtlər

olmalıdır və buna görə də Kaliningrad modelini Bakı təklif edir. Ermənistan Qranada sammitində digər dövlətləri də yanına alaraq belə bir prinsip qəbul etdirdi ki, kommunikasiyalar suverenlik, dövlətlərin yurisdiksiyası, bərabərlik və qarşılıqlıq prinsipləri əsasında açılmalıdır. Bu da təbii ki, prosesə çox ciddi şəkildə mane olur. Çünki kommunikasiyalar müxtəlifdir və bu müxtəliflik nəzərə alınmalıdır. Üstəlik Ermənistan bir Sülh kəsişməsi adlanan layihə ortaya qoyub ki, burada da bir neçə məqam Azərbaycanı qətiyyənlə qane eləmir. Dəhlizlərin rejimi ilə bağlı məsələ dünyada öyrənilməmiş məsələlərdən biridir. Nikol Paşinyan da tez-tez Azərbaycanı dəhliz məntiqi ilə danışmaqda günahlandırır. Guya dəhliz sözü nəse bir əlavə üstünlüklər verir. Dünyada dəhlizlərin rejimi ilə bağlı heç bir sənəd yoxdur. Hər dəhlizlə bağlı ayrılıqda razılaşmalar imzalanır. Bu səbəbdən dəhliz ifadəsi heç nə demək deyil. Kommunikasiya və ya dəhliz deyilənədə bunların arasında heç bir fərq yoxdur. Fərq o zaman olur ki, dövlətlər arasında müəyyən razılaşmalar olur və həmin kommunikasiyalarda dövlətlər üçün hansısa üstünlüklər nəzərdə tutulur. Əgər belə bir üstünlük nəzərdə tutulmayıbsa adının nə olmasın-

dan asılı olmayaraq heç bir üstünlük ola bilməz. Yeni dəhliz sözündən ermənilərin qorxmasına lüzum yoxdur”.

Siyasi şərhçinin sözlərinə görə, Azərbaycanla Ermənistan arasında Zəngəzur dəhlizi ilə bağlı razılaşma olandan sonra təbiidir ki, bu Azərbaycana müəyyən üstünlüklər verəcək və Ermənistan da hələlik bu razılaşmaya getmək istəmir. Zamanın kimin xeyrinə işlədiyini söyləmək isə çox çətindir: “Ancaq zamanın Ermənistanın zərərinə işlədiyi göz qabağındadır. Çünki Zəngəzur dəhlizinin açılması və onun Orta dəhlizə qoşulması ən çox Ermənistanla lazımdır. Buna daha çox Ermənistanın ehtiyacı var. Burada Rusiyasız dəhliz-kommunikasiyaların açılması mümkün deyil ifadəsi də ona əsaslanır ki, birincisi 2021-ci ilin 11 yanvar üçtərəfli Bəyanatında müəyyən məsələlər nəzərdə tutulub, ikincisi Rusiya bölgənin ən böyük və nüfuzlu dövlətidir. Rusiyanı kənarda saxlayıb kommunikasiyaların açılmasına nail olmaq təbiidir ki, çox çətindir. Bu səbəbdən Ermənistan Fransanı, ABŞ-ı bu prosesə qoşmaqla nəyəse nail ola bilməyəcək. Mütləq Rusiya amili nəzərə alınmalıdır. Azərbaycanın tutduğu mövqe bu məsələdə daha düzgündür”.

□ **Etibar SEYİDAĞA,**
“Yeni Müsavat”

Rusiya ilə Azərbaycan arasındakı münasibətlərin gerçək vəziyyəti barədə son vaxtlar dostlar da, düşmənlər də müzakirələr aparır. Dost ölkələr Azərbaycanın öz torpaqlarını azad etməsi yolunda maneə yaratmayan Rusiya ilə münasibətlərin gerçək durumuna təqdirlə yanaşır, düşmənlərimiz isə qıcıqlı şəkildə əlaqələrimizi pozmaqdan ötrü fürsət gözlərlər.

“Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev Cənubi Qafqazda qəti və ardıcıl siyasət həyata keçirir”. Bunu rusiyalı politoloq, teleaparıcı və ictimai xadim Maksim Şevçenko Moskvada azərbaycanlı jurnalistlərə açıqlamasında deyib (Report). Regionda sülhün bərqərar olması istiqamətində səylərə toxunan politoloq Azərbaycan hökumətinin fəaliyyətini müsbət qiymətləndirib. “Mən Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin, o cümlədən erməni xalqı ilə də münasibətlərdə formalaşdırdığı qəti və ardıcıl siyasətə çox nikbin baxıram. O, həmişə Azərbaycanın sülh istədiyini deyir”, - Şevçenko vurğulayıb. Ekspert Rusiyanın Cənubi Qafqazdakı mövqeyinə də toxunaraq bildirib ki, Moskva regionun başqalarının oyun alətinə çevrilməsini istəmir: “Rusiyanın mövqeyi tamamilə dəqiq və aydın şəkildə ifadə olunub. Biz regionun Qərb satəllitləri və agentlərinin oyun alətinə çevrilməsini istəmirik. İstəyirik ki, Cənubi Qafqaz dövlətləri və xalqları öz aralarında razılığa gəlsinlər, ortaq dil tapsınlar, mehriban qonşuluq münasibətləri qursunlar. Cənubi Qafqazın Qərb siyasətçilərinin müharibə və nifrət alovlandırdıqları yer olmasını istəmirik”. Ortaya sual çıxır, Rusiya doğrudanmı Qərbdən fərqli olaraq, bölgədə qarışıqlıq, gərginlik yox, sülh, barışıq və əmin-amanlıq istəyir, Kreml ənənəvi Qafqaz siyasətini (“parçala, hökm sür”) dəyişir, yoxsa, sadəcə, başı Ukraynaya qarışdığı üçün bir müddət kənara çəkilib?

Azad Vətən Partiyasının sədri Akif Nağı “Yeni Müsavat”a bildirdi ki, Rusiyanın regionla bağlı siyasətini dəyişəcəyinə çox çətinliklə inanmaq olar: “Sadəcə, hazırda həm Ukrayna məsələsi var, həm ABŞ başda olmaqla, Qərb çox ciddi-cəhdle regiona daxil olmaq istəyir. Ona görə də Rusiya öz siyasətinə müəyyən düzəlişlər etməli olub. Düzəliş də ondan ibarətdir ki, Rusiya indiyədək hərbi gücünü göstərməklə dikte yolu ilə gedib. Bu və ya digər regionda, o cümlədən Cənubi Qafqazda möhkəmlənməyə çalışıb. Amma belə görünür ki, Rusiya artıq reallığı düzgün he-

“Rusiya Güney Qafqaz siyasətini dəyişir” iddiası - reaksiyalar

Kremlin bölgə ilə bağlı siyasətindəki korrektələrin arxasındakı sirr pərdəsi - ekspertlərdən ilginclik açıqlamalar; “Azərbaycanla yaxınlaşma ona görə baş verir ki...”

sablayır. Gürcüstanla bağlı da problemlər yaranmışdı, göründüyü kimi, bu ölkəyə münasibətdə də müəyyən güzəştlərə gedir. Belə görünür ki, orda bir konfederasiya yaratmaq variantı üzərində işləyirlər. Yeni Rusiya regiona, Gürcüstana yenidən qayıtmaq üçün bu cür güzəştə gedir”. A.Nağı Rusiyanın Azərbaycana da isti münasibətindən bəhs etdi: “Rusiya nəzərə alır ki, kobud siyasətlə regionda möhkəmlənmək mümkün deyil. Eyni zamanda Azərbaycanın və Türkiyənin regiondakı gücü ilə hesablaşmalı olurlar. Hələlik Rusiya bu mənada Qərbdən bir qədər irəlidedir. Qərb Azərbaycanın gücü ilə, lider rolunu hesablaşmaq istəmir, hətta müxtəlif formalarda ölkəmizə qarşı təzyiqlərə əl atır. Rusiyalı ekspertlərin açıqlamaları bir tərəfdən həm onların şəxsi mövqeyi ola bilər, həm də heç şübhəsiz ki, dövlətin rəsmi mövqeyi ilə də uzlaşdırılır. Dövlət siyasətini başa düşür və ona uyğun açıqlamalar verməyə çalışırlar. Azərbaycan bu məqamları nəzərə almalıdır, amma heç bir halda Rusiyanın Azərbaycanın maraqlarına cavab verməyən istəklərinin və planlarının həyata keçməsinə yol verməməliyəm”. Partiya sədri hesab edir ki, xüsusilə də Xankəndidə və ya başqa bir yerdə Rusi-

yanın konsulluq açmaq niyyəti var, bu, Azərbaycanın maraqlarına qətiyyətlə cavab verməz: “Bu gün Azərbaycanın Qərblə müqayisədə Rusiya ilə daha isti münasibəti var. Rusiya rəhbərliyi tərəfindən də bu münasibətlər hiss olunur. O cümlədən Ermənistanla münasibətlərdən fərqli münasibət göstərilir Azərbaycana. Amma biz bununla özümüzü aldatmamalıyıq. Rusiyanın siyasəti heç vaxt dəyişən deyil və Rusiyanı heç kəs bizə mövqeyini dəyişmiş bir dövlət kimi təqdim edə bilməz. Sadəcə olaraq qarşılıqlı maraqlar mövqeyindən çıxış etməliyik. Heç bir halda nəinki Xankəndidə, heç Gəncədə də Rusiyanın konsulluğunu açmağa ehtiyac yoxdur. Heç məntiq də yoxdur. Rus vətəndaşlar demək olar ki, Bakı və Bakı ətrafındakı ərazilərdə yaşayır. Bakıda da səfirlik var, həmçinin səfirliyin konsulluq yerinə yetirə bilər. Bu mənada onlar üçün xüsusi konsulluq açmağa ehtiyac yoxdur. Xüsusilə də Xankəndidə, Qarabağda heç ehtiyac yoxdur. Azərbaycan bu məsələnin üzərində ciddi şəkildə dayanmalıdır. Çünki müəyyən dövlətlər öz siyasətlərini həyata keçirmək üçün diplomatik kanallardan isti-

fadə edirlər, bu və ya digər ölkədə səfirlikdən, yaxud konsulluqdan xüsusi xidmət orqanlarının, hərbi qüvvələrin mövcudluğu üçün istifadə edir. Məsələn, ABŞ-nin Ermənistanı səfirliyindən bu məqsədlər üçün istifadə olunur. Rusiya Xankəndidə konsulluq açsa, buranın cəmləşdiyi məkana çevirəcəklər. Ona görə də Azərbaycan bu məsələnin üzərində prinsipial mövqedə dayanmalıdır və imkan verməməlidir. Rusiya Azərbaycanın lider rolunu qəbul edir. Amma biz öz maraqlarımızdan heç bir halda geri çəkilməliyik”.

Sosial Tədqiqatlar Mərkəzinin sektor müdiri Tural İsmayilovun məsələyə münasibəti aşağıdakı kimidir: “Əvvəlcə, nəzərə almalıyıq ki, Maksim Şevçenko da daxil olmaqla, Rusiyada obyektivliyini itirməyən obyektiv, yaxşı ekspertlər var. Onlar bölgəni yaxşı dəyərləndirir və regionu təhlil etmək bacarıqları yüksəkdir. Rusiya son dövrlərdə Cənubi Qafqaza yanaşmada siyasətində təbii ki korrektələr edir. Moskva anlayır ki, bu gün geopolitik güc olan, daim yüksələn Azərbaycanı incitmək olmaz. Eyni zamanda Ukrayna müharibəsi davam edir və Rusiya görür ki, sorosçular Ermənistanla Qərbin əliylə Rusiya

dayaqlarını sarsıtmağa çalışır. Ukrayna müharibəsi davam edə-ədə Rusiya dünyadakı siyasi proseslərlə bağlı ambisiyalarından geri çəkilmir. Eyni zamanda Rusiya həm də anlayır ki, bu gün Ermənistan hakimiyyətindən nə qədər narazı olsalar da, Ermənistanın hələ də Rusiyadan əzici asılılığı var. Yeni Rusiya Azərbaycana etibarlı, güvənli bir qonşu kimi yanaşır, Ermənistanla isə hələ də güclü təsir imkanlarına malik olduğunu dərk edir”. T.İsmayilovun fikrincə, o baxımdan da Rusiyanın hansısa “geri çəkilməsindən” söhbət gedə bilməz: “Sadəcə Cənubi Qafqazda özəlliklə Ermənistanı daim nəzarətdə saxlamağa çalışır”.

“Atlas” Araşdırmalar Mərkəzinin rəhbəri, politoloq Elxan Şahinoğlu Rusiyanın Cənubi Qafqaz siyasətini dəyişdiyini zənn etmir: “Kreml ənənəvi siyasətini həyata keçirir. Sadəcə Azərbaycanla yaxınlaşma ona görə baş verir ki, ABŞ, Fransa kimi dövlətlərin həm Rusiyaya qarşı sanksiyaları var, həm də Azərbaycanla münasibətləri korlayırlar. Bu mənada bəli, Azərbaycan-Rusiya yaxınlaşmasını sezmək olar. Üstəgəl, işğal dövründə bizim Rusiya ilə münasibətlərdə ciddi suallar var idi. Müharibə dövründə, hətta müharibə dövründə, rus hərbiçiləri bizim bölgə-

də - Qarabağda yerləşdirildən sonra da təxribatlarla məşğul olurdu. Amma son bir ildə, yeni Azərbaycan antiteror əməliyyatını keçirəndən sonra, üstəlik, rus hərbiçiləri bölgəni vaxtından əvvəl tərk edəndən sonra münasibətlərdə sanki bir qədər istiləşmə qeydə alınır”. E.Şahinoğlu qeyd etdi ki, əslində Azərbaycan Rusiya ilə münasibətlərin gərginləşməsinin tərəfdarı deyil, sualların olmasını da istəmir: “Rusiya böyük dövlətdir, qonşumuzdur, normal münasibətlər, tərəfdaşlıq, ticarət dövryyəsinin artırılmasını istəyir. Amma ticarət mübadiləsindən danışmışkən, bir şübhəli məsələ də odur ki, Azərbaycanı strateji tərəfdaş adlandıran, amma xoşlarının gəlmədiyini dedikləri Ermənistanla ticarət dövryyəsinin həcmi Azərbaycanla ticarət dövryyəsinədən ən azı dörd dəfə çoxdur. Bunu Putin də rəqəmlərlə səsəndirdi. Prezident İlham Əliyevlə görüşdə ticarət dövryyəsinin 4,3 milyard dollar olduğunu dedi. Paşinyanla görüşdə isə ağız dolusu danışdı ki, yaxın müddətdə artıq ticarət mübadiləsini 14-16 milyard dollara çatdıracaqlar. Burada sual yalanır ki, kiçik Ermənistanla hansı ticarət aparılır və ticarət dövryyəsinin həcmi bu qədər artır?” Politoloq qeyd etdi ki, bütün hallarda biz gərək Rusiya ilə münasibətlərdə ehtiyatı əldən verməyək: “Rusiya qonşu ölkələrin daxili işlərinə qarışmağı xoşlayır. Yəni də əmrə verməyə çalışırlar ki, qonşu ölkələr Qərbbə yaxınlaşmasın, əməkdaşlıq etməsin, NATO-nu bölgəyə buraxmasın. Azərbaycanın özünün müstəqil xarici siyasəti var. Baxmayaraq ki, Qərb ölkələri ilə münasibətlərdə müəyyən problemlərimiz var. Amma Qərb ölkələri arasında bizim dostlarımız, tərəfdaşlarımız da çoxdur. Böyük Britaniya, Polşa, İtaliya, Baltik ölkələrinin bir qismi var. Bu ölkələrin Azərbaycanla çox sıx əlaqələri mövcuddur və bu əlaqələri inkişaf etdirməkdə maraqlıdırlar”.

ABŞ Rusiya ilə əməkdaşlığa görə Türkiyəni beynəlxalq ödəniş sistemi SWIFT-dən ayırmaq və dollarla ödənişləri kəsməklə hədələyib. Bu barədə Türkiyənin Vətən Partiyasının sədr müavini Hakan Topkurulu bildirib.

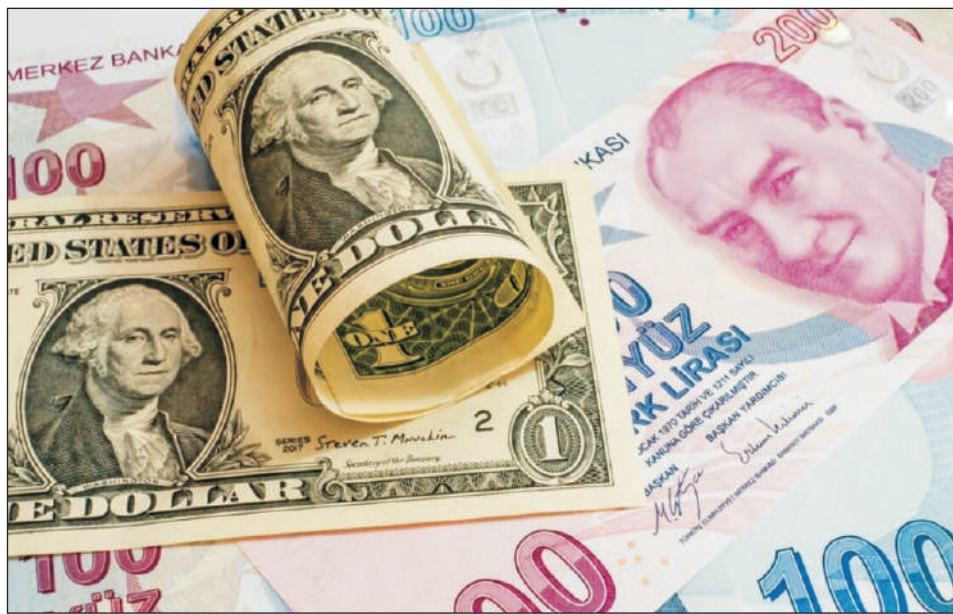
Onun sözlərinə görə, bununla bağlı Ankara Moskva ilə ticarət döviyyəsinə azaltmalı olur: "Türkiyə Vaşinqtonun təzyiqinə qarşı çıxma bilməz".

Qeyd edək ki, Türkiyə Rusiyaya qadağan olunan avadanlıq və texnologiyaların çatdırılması vasitəçisi kimi 2023-cü ilin payızından ABŞ-ın diqqətini "cəlb" edib. Buna səbəb 2022-2023-cü illərdə Türkiyənin Rusiyaya ixracında qeydə alınan kəskin artımdır. Ötən il ərzində bu ixracat, xüsusilə də texnika, elektronika avadanlıqları, maşınqayırma dəzgahları və sair istiqamətlərdə 100 faizə yaxın artım nümayiş etdirib. Bu artımla bağlı araşdırmalar reeksportun əsasən Rusiya vətəndaşlarının Türkiyədə qurduqları şirkətlər vasitəsilə həyata keçirildiyini üzə çıxarıb. Ötən ilin payızından etibarən ABŞ Maliyyə Nazirliyinin sanksiya siyahılarında Türkiyədən olan belə şirkətlər əks olunmağa başlayıb. 2023-cü ilin dekabrında prezident Co Bayden Maliyyə Nazirliyinə Qərbin Rusiyaya ixracını qadağan etdiyi məhsulların bu ölkəyə çatdırılması üzrə ticarət əməliyyatlarını maliyyələşdirən maliyyə qurumlarına ikincili sanksiyalar tətbiq etmək səlahiyyəti verdikdən sonra Türkiyə-Rusiya ticarətində böyük problemlər yaranıb. 2024-cü ilin fevralında Türkiyədən Rusiyaya ixrac 70 faizə qədər azalıb. Lakin sonrakı aylarda əməliyyatları qismən maliyyələşdirmək imkanı yaradıldı. Bu imkan yalnız tekstil, əczaçılıq, kənd təsərrüfatı və sair məhsulları əhatə edir.

Türkstatın təfərrüatlı məlumatlarından aydın olur ki, ilin birinci yarısında Türkiyədən Rusiyaya avadanlıq və mexaniki cihazların ixracının həcmi (Xarici Məhsullar Nomenklaturası 84-cü qrupu - qazanlar, generatorlar, turbinlər, daxili yanma mühərrikləri, nasoslar, qaldırıcı mexanizmlər və s.) 961 milyon dollar təşkil edib. Bu, 2023-cü ilin birinci yarısı (1,32 milyard dollar) ilə müqayisədə 27 faiz azalma deməkdir. Elektrik avadanlıqlarının ixracı (qrup 85) 48 faiz azalaraq 205 milyon dollara (ötən ilin eyni dövründə - 390 milyon dollar) düşüb. Türkiyədən Rusiyaya plastik və onlardan hazırlanan məmulatların tədarükü 249 milyon dollara qədər azalıb (illiklə müqayisədə 28 faizŞ 347 milyon dollardan).

ABŞ-dan Türkiyəyə şok təhdid - bu baş versə...

Birləşmiş Ştatların qardaş ölkəni beynəlxalq ödəniş sistemi SWIFT-dən ayırmaq və dollarla ödənişləri kəsməklə hədələməsinin pərdəarxası məqamları

Aprel-may aylarında ikincili sanksiyalar qorxusu ilə Türkiyə banklarının əksəriyyətində Rusiya ilə ticarət əməliyyatlarının maliyyələşdirilməsi üçün bir neçə mərhələli yoxlamalar tətbiq olundu. Lakin bu da Rusiyaya ikili ixracın qarşısını tam almadığına görə ABŞ-dan yeni sanksiya hədələri gəlməyə başlayıb.

Avqust ayında Financial Times ABŞ-ın Rusiyaya texnologiya ixrac etdiyinə görə Türkiyəni sanksiyalarla hədələdiyinə dair materialla çıxış edib. Məlumatda qeyd olunub ki, Vaşinqton Türkiyənin Rusiyaya Qərb istehsalı olan elektronikanın tədarükü üçün əsas kanala çevrilməsindən narahatdır. Söhbət hərbi məqsədlər üçün istifadə oluna bilən prosessorlar, yaddaş kartları, gücləndiricilər və digər avadanlıqlardan gedir.

ABŞ ticarət nazirinin köməkçisi Metyu Akselrod deyib: "Türkiyə hakimiyyət orqanlarından və sənayesindən sürətlə irəliləyiş görməliyik, əks halda, bizim ixracat nəzarətimizdən yayınanlara qarşı sanksiyalar tətbiq etməkdən başqa çarəmiz qalmayacaq".

Sentyabrda məlum oldu ki, Türkiyəli ixracatçılar ABŞ-ın sanksiyalar təzyiqi fonunda Rusiya ilə ticarət problemlərinin həllində dövlət orqanlarından kömək istəyiblər. İxracatçı şirkətlərdən verilən məlumatlardan aydın olur ki, ölkələr arasında ödənişlərdə yara-

nan çətinliklər artıq Türkiyənin elektronika, metallurgiya və avtomobil istehsalı sahələrində ixracatının əhəmiyyətli dərəcədə azalmasına səbəb olub. Azalma təxminən 30 faiz təşkil edib.

Türkiyə Maşınqayırma İxracatçıları Birliyi (MAİB) tərəfindən açıqlanan məlumata əsasən yanvar-avqust aylarında Türkiyənin sərbəst zonalar daxil olmaqla cəmi məhsul ixracı 18,3 milyard dollar təşkil edib. Avqust ayında aylıq 2,4 milyard dollarlıq ixracatla son 12 aylıq ortalamaya yaxın bir nəticə əldə edən sektor avqustda ABŞ-a təxminən 200 milyon dollarlıq maşınqayırma məhsulları satıb. Nəticədə bu ölkəyə 8 aylıq ixracat 12,2 faiz artımla 1,4 milyard dollara çatıb. Bu sahədə ilk yerdə qəraraşan Almaniyaya yanvar-avqust ayları ərzində 2,3 milyard dollarlıq, üçüncü yerdə gələn Rusiyaya 1,4 milyard dollarlıq maşın və avadanlıqlar ixrac edilib. Rusiyaya ixracatda 17,9 faizlik azalma baş verib.

Türkiyənin Rusiyaya polad ixracı da 2024-cü ilin yanvar-avqust dövründə 2023-cü ilin eyni ayına görə 5 faiz azalaraq 127,3 milyon dollara düşüb. Türkiyə Ticarət Nazirliyinin məlumatına görə, 2024-cü ilin avqust ayında Türkiyə Rusiyaya 20,2 milyon dollar dəyərində polad məhsulları ixrac edib ki, bu da ötən ilin eyni dövrü ilə müqayisədə 25 faiz çoxdur.

Türkiyədən Rusiyaya tekstil məhsulları ixracı 2024-cü ilin yanvar-avqustunda əvvəlki ilin eyni dövrü ilə müqayisədə 15,8 faiz azalaraq 226,3 milyon dollara düşüb. Türkiyə Ticarət Nazirliyinin verdiyi açıqlamaya görə, təkcə avqust ayında Rusiyaya tekstil ixracı 13,7 faiz azalaraq 28,2 milyon dollar olub.

Türkiyənin ümumi tekstil ixracatı isə eyni dövrdə 1 faiz azalaraq 6,2 milyard dollara düşüb.

Rusiyaya qarşı artan sanksiyaların təsiri ilə Türkiyənin bu ölkəyə ixracatı ilin ilk 8 ayında 18,7 faiz azalaraq 5,1 milyard dollara düşüb. Bu zaman ən çox təsirlənən sektorlardan biri taxıl, paxlalı bitkilər, yağlı bitkilər və onların məhsulları olub. 2023-cü ilin yanvar-avqust aylarında Rusiyaya 240,6 milyon dollar ixrac edən taxıl məhsulları istehsalçıları, bu ilin eyni dövründə 33,6 azalma ilə cəmi 159,7 milyon dollarlıq ixracat nail ola biliblər.

TİM Taxıllar Bakliyat Yağlı Toxumlar və Məhsullar Sektoru İdarə heyətinin sədri Əhməd Tiryakioğlunun dediyinə görə, Qərb ölkələrinin genişlənməsinə sanksiya qərarlarının Rusiyaya ixracatı 8 ayda 1,2 milyard dollara çatıb: "Baxmayaraq ki, bu sanksiyalar əsasən müdafiə sənayesi, logistika və aviasiya kimi müharibə ilə əlaqəli sektorları hədəf alır, ərzaq ticarətimizdə itkilər oldu".

Türkiyə bankları bu ya-

xınlarda Rusiya ilə əlaqəli əməliyyatlara xidmət göstərməyi dayandırmağa çalışıb. Əksər əməliyyatlar bir banka - Emlak Katılıma yönləndirilir. Hazırda yalnız bu maliyyə qurumu rus rublu/türk lirası cütlüyündə əməliyyatlar həyata keçirir. Eyni addım Belarusla ticarətdə də atılır. Bu yolla Türkiyənin maliyyə qurumları Rusiya və Belarusla işləmək üçün ikinci dərəcəli sanksiyalardan qorunmağa çalışırlar.

Sentyabr ayında ABŞ Maliyyə Nazirliyi öz ərazisində Rusiya banklarının törəmələrinin açılmasına imkan verən ölkələrə xəbərdarlıqla çıxış edib. Həmin xəbərdarlıqda bildirilir ki, Rusiya hərbi sənayesində istifadə edə biləcəyi məhsulların idxalını təmin etmək üçün müxtəlif ölkələrdə sanksiya siyahısına düşməyən banklarının törəmələrini yaradır. Nazirlik bəyan edib ki, hətta ana bank sanksiya siyahısında olmasa da, belə törəmələrin qadağan olunmuş məhsulların Rusiyaya çatdırılmasında iştirakı aşkarlanan kimi onların yerləşdiyi ölkələrin maliyyə sistemlərinə qarşı sanksiyalar işə salınacaq. Bundan əlavə, həmin törəmələr üzərindən əməliyyat edən bütün fiziki və hüquqi şəxslər avtomatik olaraq sanksiya siyahısına əlavə ediləcək.

Eyni zamanda ABŞ Rusiya Mərkəzi Bankının yaratdığı xüsusi ödəniş sistemini də sanksiya siyahısına salıb. Nəticədə, yalnız Türkiyədə deyil, Rusiyanın ən böyük ticarət tərəfdaşı olan Çində də böyük problemlər meydana çıxıb. Artıq Çinin demək olar ki, bütün iri və regional bankları Rusiya fiziki və hüquqi şəxslərinə xidməti dayandırılıb. Eyni addım Birləşmiş Ərəb Əmirliklərində də atılıb. Postsovet ölkələrindən Qazaxıstan, Qırğızıstan, Ermənistan, Özbəkistanda da banklar Rusiya şirkətlərinə xidməti demək olar ki, tamamilə dayandırılıb. Belə xidməti yalnız həmin ölkələrdəki Rusiya törəmə bankları

həyata keçirir. ABŞ-ın həmin məhz törəmə bankları hədəf alması göstərir ki, tezliklə postsovet məkanındakı Rusiya törəmə bankları da sanksiya siyahısına salınacaq.

Qeyd olunanlar göstərir ki, ABŞ ayrılıqda Türkiyəni deyil, Rusiyaya ikili təyinatlı malların çatdırılmasında iştirak edən bütün ölkələri hədəf alıb. Onların sayı kifayət qədər çox, bir çoxlarının ABŞ və Qərb üçün əhəmiyyəti kifayət qədər böyükdür. Bu baxımdan, ya Türkiyənin, ya da digər ölkələrin SWIFT-dən ayrılması kimi sərt addımların atılması gözlənilən deyil. Konkret Türkiyəyə münasibətdə bütün ölkənin SWIFT-dən ayrılması deyil, hansısa bankın ABŞ-dakı müxbir hesablarının dondurulması kifayətdir. Bu halda həmin bankın SWIFT-ə yolu bağlanmış olacaq ki, bu da Qərb maliyyə strukturların sıx inteqrasiyası olunmuş banklar üçün iflasa bərabər bir cəza olacaq. Məhz buna görə də Türkiyənin bütün iri bankları Rusiya ilə ticarət əməliyyatlarının maliyyələşdirilməsindən geri çəkilib, rusiyalı müştərilərə xidmət növlərini minimuma endiriblər.

Aydın məsələdir ki, ixracatının 70 faizdən çoxu Avropa İttifaqı və ABŞ-a yönələn Türkiyə sanksiya təhdidlərini nəzərə almaya bilməz. Hətta dünyanın ikinci böyük iqtisadiyyatına malik Çin belə ABŞ sanksiyalarına görə Rusiya ilə təhlükəli məhsullar üzrə ticarəti minimuma endirirsə, Türkiyənin bunun əksini edəcəyini gözləmək sadəlövlük olardı. Nəzərə alsaq ki, Çinin Rusiya ilə birbaşa sərhədi var və ticarətin "əlbəə" maliyyələşdirilməsi imkanına malikdir, Türkiyənin heç belə imkanı da yoxdur: göndərilən mallar hansısa mərhələdə qeydə alınır. Belə bir şəraitdə Türkiyə hökuməti və banklarının ehtiyatlı davranmalarının əsassız olmadığını görərik.

□ **Dünya SAKİT,**
"Yeni Məsəvat"

13 oktyabr - dəmiryolu işçilərinin peşə bayramı günüdür. Bu bayram Prezident İlham Əliyevin 2005-ci il 7 oktyabr tarixli Sərəncamı ilə təsis edilib. Azərbaycanda yük və sərnişin daşımalarını həyata keçirən dəmiryolu nəqliyyatının yaranma tarixi XIX əsrin sonlarına təsadüf edir. İlk xəttin istifadəyə verildiyi 1880-ci ildən bu günə qədər dəmir yolları ölkəmizin iqtisadiyyatında, mədəniyyətində, əhəlinin gündəlik həyatında önəmli rol oynamaqda davam edir. Dünya şöhrətli yazıçı Jül Verinin eyniadlı romanının qəhrəmanı Klavdius Bombarnak Bakı vağzalını belə təsvir edir: "... Avropanın və ya Amerikanın istənilən böyük şəhərinə layiq olan valehedici dəmir yolu vağzal. Bakı stansiyası şəhərin inkişafında mühüm yer tutaraq onun memarlıq dominantlarından birinə çevrilməklə yanaşı, yeni inkişaf dövründə bir növ tənzimləyiciyə çevrildi - rayonda küçələr daha aydın şəkil almağa başladı".

Deyildiyi kimi, Azərbaycanın dəmir yolları böyük və zəngin tarixə malikdir. Belə ki, 1880-ci ildə istifadəyə verilən ilk dəmir yolu xəttinin uzunluğu 20 kilometr idi və Bakı-Sabunçu-Suraxanı dəmir yolunun inşası 1878-ci ilin sonunda başladı. Bakıda sadə sərnişin vağzal binası inşa olundu. 1880-ci il yanvarın 20-də bu yolun təntənəli açılışı oldu. Həmin gün Azərbaycanda dəmir yolunun yaranma tarixi hesab olunur. Əvvəlcə Bakı-Sabunçu-Suraxanı dəmir yolu yalnız neftin nəqli üçün istifadə edilirdi. Bu xətlə dünyada ilk dəfə neftin vaqon-sisternlərlə daşınmasına başlandı. Amma çox keçmədi ki, eyni marşrutla sərnişin daşınmasına da start verildi. Bakıdan Sabunçuya 50-60 dəqiqəyə, Bakıdan Suraxanıya 90 dəqiqəyə çatmaq olurdu. Abşeron yarımadasında boru kəmərləri şəbəkəsinin genişlənməsi ilə Bakı-Sabunçu-Suraxanı dəmir yolu xətti bütünlüklə sərnişinlərin xidmətinə verildi.

Bakı-Yelizavetpol (Gəncə)-Tiflis magistral dəmir yolu isə 1883-cü ildə işə salındı. Azərbaycanın ilk yük stansiyası olan Bakı yük stansiyasından Tiflis istiqamətində dəmir yolu ilə ilk neft 1883-cü il mayın 8-də göndərildi. Tiflis şəhəri dəmir yolu vasitəsilə Poti şəhəri ilə bağlı olduğundan neft Qara dəniz sahillərinə qısa müddətdə çatdırılırdı. Lakin Poti limanı quruluşuna görə böyük həcmdə neftin aparılması üçün yararlı deyildi. Ona görə daha əlverişli olan Batum limanı qısa müddətdə iri həcmdə neft daşınması üçün lazımi avadanlıqla təchiz edildi və Tiflisdən Batuma dəmir yolu çəkildi. Bakı-Yelizavetpol-Tiflis magistral dəmir yolunun davamı Tiflis-Qori-Kutaisi-Poti-Batum yolu olduğundan dəmir yolu va-

sitəsilə Xəzər dənizi ilə Qara dəniz sahilləri birləşdirildi.

Ümumiyyətlə, 144 illik önəmli bir dövrü əhatə edən Azərbaycan dəmir yolu çox əzəmətli fəaliyyət yolu keçib. Bu yol ümummilli lider Heydər Əliyevin qayğı və diqqəti sayəsində keçən əsrin 70-80-ci illərində öz tərəqqisinin zirvəsinə çatıb. Ulu öndərin rəhbərliyi ilə ölkəmizin nəqliyyat sistemi daim diqqət mərkəzində saxlanılıb, ən böyük çeşidləyici stansiya olan "Şirvan" stansiyası, Yevlax-Balakən, Güzdək-Qaradağ dəmiryolu xətləri inşa edilərək istismara verilib. Dəmiryolu vasitəsilə daşınan yüklərin həcmi həmin dövrlərdə 80-90 milyon tona çatdırılıb.

XX əsrin 90-cı illərinin əvvəllərində sovetlər ittifaqı dağıldıqdan sonra dəmiryolu sahəsi tənəzzülə uğrasa da, ümummilli lider Heydər Əliyevin xalqın arzu və tələbi ilə yenidən ölkə rəhbərliyinə qayıdışı ilə ölkənin polad şəbəkəsi sistemi dirçəliş dövrünə qədəm qoyub. Dəmir yolunun idarəetmə strukturları dəyişdirilib, xidmət və şöbələrin bazasında müstəqil idarə edilən istehsalat birlikləri, müəssisə və təşkilatlar yaradılıb. Ölkədaxili, qonşu ölkələrə sərnişin daşımının yüksək səviyyədə təşkil olunması üçün yeni vaqonlar alınaraq istifadəyə verilib, qonşu ölkələrin dəmir yolları ilə iqtisadi əlaqələr bərpa edilib. Dəmiryolu vasitəsilə tranzit yüklərin daşınmasına da böyük əhəmiyyət verilmişdir. 1996-cı ildən hazırkı dövrdə ölkə ərazisindən dəmiryolu vasitəsilə daşınan tranzit yük dövryyəsi ilbəl artır.

Ümummilli lider Heydər Əliyev tərəfindən əsas qoyulan və Prezident İlham Əliyev tərəfindən uğurla davam etdirilən müasir

144 ilə qat edilən şərəfli yol

dövrün iqtisadi islahatları Azərbaycan dəmiryolunun tərəqqisinə də öz müsbət təsirini göstərib. Tbilisidə xalqlar arasında körpü rolunu oynayacaq Bakı-Tbilisi-Qars dəmiryolu layihəsi ilə bağlı sazişin 2007-ci il fevralın 7-də imzalanması tarixi hadisədir. Bu layihə Xəzər hövzəsi regionunun və Mərkəzi Asiya ölkələri-

islahatların aparılması, bu sahədə mövcud infrastruktur, dəmiryolu nəqliyyatı vasitələrinin müasirləşdirilməsinə imkan verdi.

2017-ci ildə isə Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolu xətti istifadəyə verildi. Tikintisi 2007-ci il noyabrın 27-də başlayan Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolunun təntənəli açılışı 2017-ci il

Dəmiryolçuların tarixi izi

əhəmiyyətini xüsusi qeyd etmək lazımdır. 44 gün davam edən müharibə ərzində dəmiryolçular cəbhə boyu zonada yerləşən stansiyalara və geriye müxtəlif yüklər, o cümlədən hərbi texnika, qida məhsulları və yanacaq daşıyıblar. Düşmənin qənimət götürülmüş

Azərbaycanda ilk "Stadler" qatarı yola düşüb. "Azərbaycan Dəmir Yolları" QSC İsveçrənin "Stadler Rail Group" şirkətinin istehsalı olan və ən yüksək standartlara cavab verən bu qatarların parkını genişləndirməkdədir. 2019-cu ildə Bakı-Sabunçu və Sabunçu-Pirşağı xətləri istifadəyə verildi. 2020-ci il martın 18-də isə Pirşağı-Gördil-Novxanı-Sumqayıt hissəsinin açılışı ilə Abşeron dairəvi xətti tam istismara verilib. Abşeron dairəvi xəttinin istismar uzunluğu 91 kilometr, stansiya yolları ilə birlikdə ümumi uzunluğu isə 198 kilometrdir. Bu yol Bakının və Abşeron yarımadasının ən önəmli nəqliyyat layihələrindən birinə çevrildi.

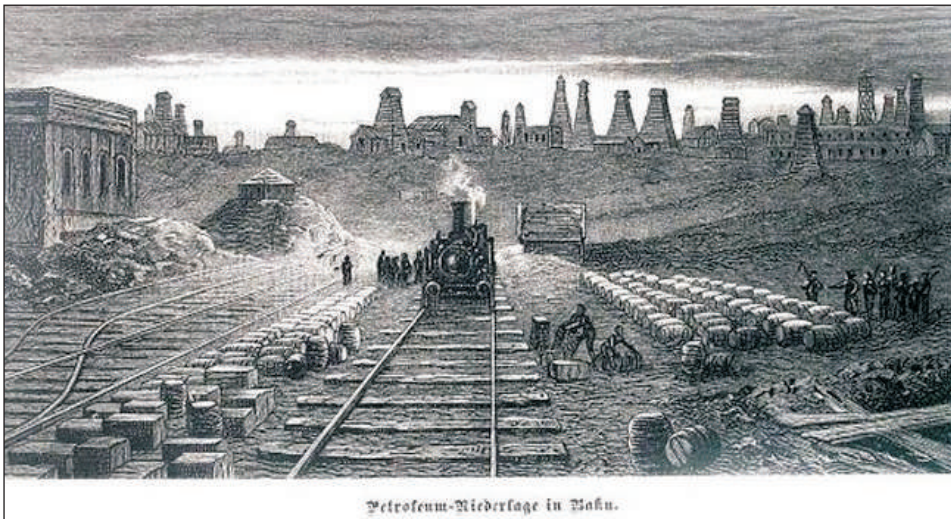
Hazırda "Azərbaycan Dəmir Yolları" Qapalı Səhmdar Cəmiyyəti beynəlxalq və regional layihələrdə iştirak etməklə öz infrastrukturunu qoruyub saxlayır, əhəlinin, dövlət strukturlarının daşımalarına olan tələbatının ödənilməsi istiqamətində fəaliyyətini uğurla davam etdirir.

İşğaldan azad olunmuş ərazilərdə də quruculuq işləri çərçivəsində ən zəruri infrastrukturun yaradılması ilə bağlı Prezident İlham Əliyevin müvafiq tapşırıqlarına əsasən dəmir yollarının və infrastrukturunun tikintisi işləri qrafik üzrə davam etdirilib.

2025-ci ildə yekunlaşdırılması planlaşdırılan uzunluğu 140,6 km olan Horadiz-Ağbənd dəmir yolu xəttinin layihələndirilməsi işləri 78 faiz yerinə yetirilib, tikinti işlərinin isə 45 faizi (72 km) icra edilib. Beynəlxalq əhəmiyyətli marşrut olmaqla Horadiz-Ağbənd dəmir yolu yaxın gələcəkdə Asiya ilə Avropa arasında yüklərin sürətlə daşınmasında böyük rol oynayacaq.

Bərdə-Ağdam dəmir yolunun bərpası istiqamətində də mühüm irəliləyişlər əldə olunub və tikinti üzrə işlərin 85 faizi yerinə yetirilib. Layihənin 2025-ci ildə yekunlaşdırılması planlaşdırılır.

□ **Afaq MİRAYIQ,**
"Yeni Müsavat"

nin Avropa ilə bilavasitə nəqliyyat əlaqələrinin qurulmasına, yük və sərnişinlərin Azərbaycan, Gürcüstan və Türkiyə ərazilərindən keçməklə birbaşa Avropaya çıxışına və ölkəmizin Avropaya inteqrasiyası prosesinin sürətləndirilməsinə xidmət edir.

Dəmiryolu nəqliyyatının inkişafının beynəlxalq standartlar səviyyəsinə çatdırılması məqsədi ilə dövlət başçısı "Azərbaycan Dəmir Yolları" Qapalı Səhmdar Cəmiyyətinin yaradılması haqqında 2009-cu il 20 iyul tarixli Sərəncam imzaladı. Bununla da "Azərbaycan Dəmir Yolları"-nın daha

operativ və çevik fəaliyyət göstərməsinə zəmin yaradıldı, eyni zamanda gələcəkdə ölkəmizin dəmiryolunda

oktyabrın 30-da olub. Uzunluğu təxminən 850 kilometr olan dəmir yolunun 500 kilometrədən çoxu Azərbaycan ərazisindən keçir. Avropanı Asiya ilə birləşdirən ən qısa və etibarlı yol olan Bakı-Tbilisi-Qars xəttinin fəaliyyəti "Şərq-Qərb" nəqliyyat dəhlizində Azərbaycanın logistik imkanlarının artırılmasına gətirib çıxarıb. Artıq Avrasiyanın nəqliyyat xəritəsinin önəmli hissəsinə çevrilən Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolu yerləşdiyi regionda sabitliyə və təhlükəsizliyə xidmət göstərir.

Vətən müharibəsi dövründə gücləndirilmiş iş rejimində fəaliyyət göstərən "Azərbaycan Dəmir Yolları" QSC ölkənin ərazi bütövlüyünün bərpa edilməsində

texnikaları da Bakıya dəmir yolları ilə gətirilib. Gecə-gündüz fədakarlıqla çalışan polad magistral əməkçiləri özlərinə bir şüarı rəhbər tutublar: "Vaxtında cəbhəyə çatdırılan hər bir qatar düşməne vurulmuş ağır zərbədir!" Bundan əlavə, cəsarət təcəssümü olan Vətən müharibəsində 200-ə yaxın dəmiryolçu döyüşüb, onlardan dördü şəhidlik zirvəsinə ucalıb. Müharibə bitdikdən sonra işğaldan azad edilən ərazilərdə yerləşən dəmir yolu xətlərinin bərpasına start verilib.

Elə həmin ildə, 2020-ci ildə Abşeron dairəvi xətti tam istifadəyə verilib. 2015-ci ilin sentyabrında yenidən qurulan Bakı-Sumqayıt dəmir yolu xətti ilə

Qazaxıstanın Mərkəzi Seçki Komissiyası ölkə ərazisində atom-elektrik stansiyasının (AES) tikintisi ilə bağlı ötən bazar keçirilmiş referendumun yekun nəticələrini açıqlayıb. Məlumatə görə, referenduma iştirak etmək hüququ olan Qazaxıstan vətəndaşlarının ümumi sayı 12 milyon 284 min 487 nəfər təşkil edib. Səsvərmədə iştirak edən vətəndaşların sayı 7 milyon 820 min 204 nəfər və ya referenduma iştirak etmək hüququ olan vətəndaşların sayının 63,66 faizini təşkil edib.

Referenduma çıxarılan məsələnin müsbət həllinə səs verən vətəndaşların sayı 5 milyon 561 min 937 nəfər və ya 71,12 faiz təşkil edib. Beləliklə, referendum baş tutmuş sayılır. Ümumxalq səsverməsinə çıxarılan məsələ ilə bağlı müsbət qərar qəbul edilib. Yeni İran kimi neft-qaz ölkəsi Qazaxıstanda da AES tikiləcək.

kusimada baş verən AES qəzaları insanları narahat edir və belə stansiyaların inşasına qarşı olanların sayı da az deyil. Bu baxımdan Qazaxıstan prezidentinin AES-in tikintisi ilə bağlı məsələni referenduma çıxarması və xalqın razılığını alması düzgün addım idi".

Millət vəkili qeyd etdi ki, xalq referendumda fəal iştirak edib:

Neftli-qazlı Qazaxıstan AES tikəcək, bəs Azərbaycan? - bir referenduma sözardı

Azər Badamov: "Qazaxıstan prezidentinin AES-in tikintisi ilə bağlı məsələni referenduma çıxarması və xalqın razılığını alması düzgün addım idi"

Milli Məclisin İqtisadi siyasət, sənaye və sahibkarlıq komitəsinin sədr müavini Azər Badamov "Yeni Müsavat"a bildirdi ki, atom elektrik enerjisi ən ucuz və səmərəli enerji hesab olunur: "Dünyanın 50 ölkəsində atom enerjisinin istifadə edilir. Atom elektrik stansiyaları fəaliyyət göstərən ölkələrin əksəriyyəti uranı xaricdən idxal edir. Dünya uran ehtiyatlarının 40%-i Qazaxıstandadır. Qazaxıstan dünyada uran istehsalına görə üçüncü yerdədir. Qazaxıstanın özünün uran ehtiyatları olduğu halda, AES-in tikilməsi tam məntiqlidir. Məlum olduğu kimi, AES-lər müəyyən riskli layihələrdir. Çernobılda və Fu-

"7 oktyabrda Qazaxıstan bu məsələ ilə bağlı referendum keçirildi. Beynəlxalq müşahidə missiyasının tərkibində referendumun keçirilməsini biz də izlədik. Referendumda xalqın aktiv şəkildə iştirak etdiyini müşahidə etdik. Beləliklə, referenduma iştirak edən seçicilərin 71,1%-i AES-in tikintisinə razılıq verdi. Hesab edirəm ki, AES-in tikintisi Qazaxıstanda enerji təhlükəsizliyinin təmin edilməsinə və iqtisadiyyatın güclənməsinə töhfə verəcəkdir. Sual olunur ki, belə bir AES Azərbaycanda da tikilə bilərmi və bu məsələ ilə bağlı referendum keçirilə bilərmi? Qeyd etmək istəyirəm ki,

Azərbaycan 200 Qiqavatlıq bərpaulunan enerji resurslarına malikdir. Biz ölkəmizdə su elektrik stansiyaları, günəş və külək elektrik stansiyalarının tikintisinə üstünlük vermişik. Çünki yaşıl enerji daha təhlükəsiz və risksizdir. Bu baxımdan AES-in Azərbaycanda tikintisinin aktual olmadığını hesab edirəm".

Qeyd edək ki, Qazaxıstan hökuməti AES-in tikintisi ilə bağlı icraçı seçərkən sanksiya risklərini nəzərə alacağını bildirib. Qazaxıstan baş nazirinin müavini Roman Sklyar mətbuat konfransında deyib ki, Qazaxıstandakı atom elektrik stansiyası bir neçə global şirkətin daxil ola-

cağı konsorsium tərəfindən tikiləcək: "Ehtimal olunur ki, konsorsium olacaq, çünki təhlükəsizlik hər şeydən üstündür. Bundan əlavə, biz ən yeni stansiya modeli ilə maraqlanıraq ki, öz sahəsində lider olan istehsalçı ölkələrin ən son dizayn həlləri və texnologiyaları orada tətbiq olunsun".

Baş nazir müavininin sözlərinə görə, yekun qərarı xüsusi layihə qrupu verəcək:

"Gələn il bu məsələyə aydınlıq gətiriləcək: bu konsorsiumun üzvləri kimlər olacaq, sənədləşmə nə vaxt hazırlanacaq, podratçı və layihəçi ilə bağlı qərar nə vaxt veriləcək və s. Beynəlxalq şirkətlər bir il

ərzində texniki-iqtisadi əsaslandırma hazırlayacaqlar, yalnız bundan sonra AES-in tikintisinə başlanılacaq".

Qazaxıstanın energetika üzrə ekspertləri AES-in tikintisi ilə bağlı fərqli mövqedədirlər. Aset Naurzabayev "Report"a müsahibəsində beynəlxalq konsorsiumun yaradılması ideyasını şərh edərkən bildirib ki, bu, çox güman ki, "Rosatom"un da iştirak edəcəyi konsorsium olacaq. "Rosatom" AES-i reaktorla təmin edəcək, turbin və digər avadanlıqlar isə Çindən gətiriləcək. "Avropa şirkətləri çətin ki, bu konsorsiuma daxil olsun", - o hesab edir.

Daha bir qazaxıstanlı ekspert Rəşid Jaksılkov isə qeyd edib ki, AES-in tikintisi üzrə beynəlxalq konsorsiumun yaradılması variantı özündə bir neçə riski ehtiva edir.

"Beynəlxalq konsorsium yaradılsa, fəvqəladə vəziyyətdə məsuliyyətin bölüşdürülməsi ilə əlaqədar Qazaxıstanın tələb irəli sürəcəyi heç kim olmayacaq. AES-in tikintisi xüsusi təhlükə və məsuliyyət daşıyan layihədir. Qərb şirkətlərinin belə bir addım atacağına və beynəlxalq kon-

sorsiumda iştirak edəcəyinə əmin deyiləm", - R.Jaksılkov bildirib.

Qazaxıstanlı ekspert Talqat Kaliyev isə tamamilə zidd fikir səsləndirib. O, Qazaxıstanda mühüm və böyük layihələr üzrə beynəlxalq konsorsiumların yaradılması ideyasının yeni olmadığını və artıq uğurlu təcrübəyə malik olduğunu bildirib.

Xatırladaq ki, bundan əvvəl Atom Elektrik Stansiyasının beynəlxalq şirkətlər birliyi ilə tikilməsi ideyasını ölkə prezidenti Kasım-Jomart Tokayev səsləndirmişdi.

Onu da qeyd edək ki, tikintini Rusiyanın "Rosatom" şirkəti almaq istəyir. Bununla bağlı Qazaxıstan Rusiya rəhbərliyi səviyyəsində istəklər çatdırılıb. Lakin Rusiyaya qarşı sanksiyaların getdikcə dərinləşməsi Astananın layihəni bütünlüklə "Rosatom"a verməsinə mümkün deyil. Buna görə də işlərin bir hissəsinin Rusiya şirkətinə verilməsi variantı müzakirə olunur. Lakin xarici tərəflərin bu variantda razılaşacağı ehtimalı elə də böyük deyil.

□ **Nigar HƏSƏNLİ,**
"Yeni Müsavat"

1100-ə yaxın bələdiyyənin dövlətə 8 milyon manata yaxın borcu var

Azərbaycanda 1100-ə yaxın bələdiyyənin dövlətə 8 milyon manata yaxın borcu var, APA xəbər verir ki, bunu Milli Məclisin Regional məsələlər komitəsinin dünən keçirilən iclasında Azərbaycan Prezidentinin Administrasiyasının Ərazi-təşkilat məsələləri şöbəsinin Bələdiyyələrlə iş sektorunun müdiri Fərid Əliyev deyib.

"Bələdiyyələrin borcu problemi uzun illərdir var. Borcların böyüməsinin qarşısı alınıb, lakin evvəldən qalan borclar hələ də var. 1100-ə yaxın bələdiyyənin 8 milyon manata yaxın dövlətə borcu var. Bunların çoxu 3 ildən artıqdır ki, mövcuddur. Dövlət büdcəsindən bələdiyyələrə ayrılan dotasiyalarla bunu həll etmək olar. Amma bu da bələdiyyələrdə bir az arxayınlıq yarada bilər. Müəyyən təkliflər var. Birlişmə başa çatdıqdan sonra bu problemi həll etmək daha optimal olacaq", - deyərək Fərid Əliyev bildirib.

"İqlim dəyişikliyi ilə mübarizəyə maliyyənin ayrılmasını mümkün qədər tez həll etməliyik"

"Bakıda keçiriləcək BMT-nin İqlim Dəyişmələri üzrə Çərçivə Sazişinin Tərəflər Konfransının COP29 Prezidentliyinin əsas məqsədi bu tədbir çərçivəsində dayanıqlı və etibarlı maliyyə mexanizmlərinin formalaşdırılması üçün iştirakçı tərəflərə müvafiq şəraitin yaradılmasıdır".

APA xəbər verir ki, bu fikirləri Dünya Bankının İqlim Dəyişikliyi Qrupunun qlobal direktoru Cennifer Sara "Pre-COP" çərçivəsində "İqlim və İnkişaf" mövzusunda Bakıda təşkil olunan Nazirlər Konfransı zamanı deyib.

O bildirib ki, iqlim dəyi-

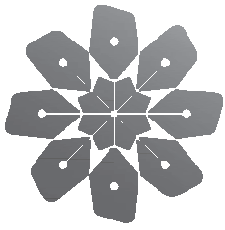

şiklik kimi qlobal problemin aradan qaldırılmasının effektivliyini və nəticəliyini təmin etmək üçün COP29-un iştirakçı ölkələr

arasında maliyyələşmə məsələsində razılıq əldə olunmalıdır.

"İqlim maliyyəsi məsələsində vacib olan əsas ele-

ment bilavasitə hökumətlər arasında razılaşmanın əldə edilməsidir. Bu məsələ həm hökumət və qeyri-hökumət təşkilatları, həm də maliyyə institutlarının birgə fəaliyyəti və onlar arasında konsensusun mövcudluğu nəticəsində mümkün ola bilər. COP29-un Sədriyyənin əsas məqsədi bu tədbir çərçivəsində dayanıqlı və etibarlı maliyyə mexanizmlərinin formalaşdırılması üçün iştirakçı tərəflərə müvafiq şəraitin yaradılmasıdır. Biz iqlim dəyişikliyi ilə mübarizə məqsədilə maliyyənin ayrılması məsələsini mümkün qədər tez həll etməliyik. COP29-da qəbul ediləcək qərarlar həm iştirakçı tərəflərin, həm də bütövlükdə planetimizin maraqlarına uyğun olmalıdır".

**Azərbaycan
Respublikasının
Medianın İnkişafı
Agentliyi**

Gender, ailə və demoqrafiya məsələlərinin işıqlandırılması

Azərbaycanda boşanmaların sayı kimi, alimentdən yayınanların da sayı artır. Son bir il ərzində bu öhdəlik üzrə borclu və cavabdeh şəxslərin axtarışa verilməsi ilə bağlı statistika da bunu sübut edir. Belə ki, ötən il aliment ödəməkdən yayınan 11 217 nəfər borclu və cavabdeh şəxs kimi axtarışa verilib. Onlardan 6661 nəfərin yeri müəyyən olunub. 4 556 nəfərin axtarışı isə ilin sonuna kimi nəticəsiz qalıb.

Rəsmi rəqəmlər həm də onu göstərir ki, ötən il bu öhdəliklə borclu və cavabdeh şəxslər 2022-ci ilə müqayisədə 106 faiz təşkil edib ki, bu da artım deməkdir.

Xatırladaq ki, 2024-cü ildən Azərbaycanda alimentin minimum məbləği 220 manatdan 235 manata qaldırılıb. "Azərbaycan Respublikasında 2024-cü il üçün yaşayış minimumu haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu"na əsasən, bu il üçün yaşayış minimumu uşaqlar üçün 235 manat məbləğində müəyyən edilib.

Aliment uşağın sayından asılı olmayaraq, valideynin daimi qazancının və ya başqa gəlirlərinin müəyyən hissəsi qədər tutulur. Əgər valideynin qazancı qeyri-müntəzəm olarsa, yaxud tərəflərdən birinin marağını əhəmiyyətli dərəcədə pozduğu halda alimentin miqdarı məhkə-

mə tərəfindən hər ay ödənilməli olan sabit pul məbləğində müəyyən edilə bilər.

Alimentlə bağlı qətnamənin icrasını aliment ödəməli olan valideynin yaşayış yeri üzrə İcra Şöbələri və Probasiya xidməti həyata keçirir. İlk növbədə, cavabdehə icraata başlamaq haqqında qərar göndərilir və icranı 10 gün müddətinə könüllü təmin etməsi təklif olunur. Qərar könüllü icra olunmadıqda şəxsin mülkiyyətində hər hansı əmlakın olub-olmamağı barəsində müvafiq orqanlara sorğu göndərilir. Əmlakı müəyyən olunarsa, tələb onun əmlakına yönəle bilər. Həmin şəxsin rəsmi iş yerinin olub-olmamağı da müəyyənləşdirilir. Şəxsin barəsində məcburi gətirmə və axtarış tədbirləri, ölkədən çıxışına məhdudiyyət qoyulması kimi tədbirlər də görülməlidir. Belə

Həllini tapmayan aliment problemi - çıxış yolu...

Əsəbəli Mustafayev: "İnsan alverinin qurbanı, fahişəlik edən qadınların əksəriyyəti övladını tənha böyüdən, aliment ala bilməyən qadınlardır"

ki, alimentin üzrsüz səbəbdən icra edilməsinə görə borclu şəxslər İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 528-ci maddəsi ilə məsuliyyətinə cəlb oluna bilərlər. Bundan da nəticə çıxarmayan borcluya sonuncu dəfə xəbərdarlıq edilir, barəsində materiallar toplanaraq Cinayət Məcəlləsinin 306.1 maddəsi ilə cinayət işinin açılması üçün Ədliyyə Nazirliyinə təqdimat verilir. Həmin maddə ilə borclu cərimə, ictimai işlər, islah işləri və ya 3 ilədək müddətə azadlıqdan məhrumetmə ilə cəzalandırılır.

İnzibati və cinayət məsuliyyətinə cəlb edilmiş şəxs, cəzasını çəkdikdən sonra aliment ödənilməsinə davam etdirməlidir. Məsuliyyətə cəlb etmə heç bir halda aliment öhdəliyini aradan qaldırmır. Aliment öhdəliyinin qəsdən yerinə yetirilməməsi şəxsin valideynlik hüququndan məhrum edilməsi üçün əsas ola bilər. Ailə Məcəlləsinin 64.0.2-ci maddəsində bu məsələ öz əksini tapıb.

Beləliklə, qanunda borclunun qətnaməni icra etməsi üçün kifayət qədər məcburiyyət tədbirləri, etmədiyi təqdirdə isə cəza növləri mövcuddur. Lakin ölkədə aliment ödəməkdən yayınanla-

rın sayı durmadan artır.

Bəs çıxış yolu nədir?

Azərbaycan Vəkillər Kollegiyasının üzvü Əsəbəli Mustafayev mövzu ilə bağlı "Yeni Müsavat"a danışdı:

"Məlum olduğu kimi hazırda ölkədə xəbərdarlıqlar edilməsinə baxmayaraq yenə də alimentdən yayınma ilə bağlı hallar olduqda cinayət işi açılır, şəxs məsuliyyətə cəlb olunur. Lakin tutaq ki, şəxs cinayət məsuliyyətinə cəlb olundu, həbsxanaya düşdü, bu, uşağın təminatını yaxşılaşdırmır. Aydın ki, şəxs azadlıqda olanda alimenti ödəmirdisə, həbsxanada olanda ümumiyyətlə ödəyə bilmir.

Hesab edirəm ki, çıxış yolu Aliment Fondunu yaratmaqdır. Bu cür fondlar artıq dünyanın bir çox ölkələrində var. Azərbaycanda da bu barədə söhbət çoxdan gedir. Hətta iki il əvvəl parlamentdə ombudsmən də bu barədə təklif vermişdi. Lakin hələ ki, heç bir irəliləyiş yoxdur. Bu da onunla nəticələnir ki, boşanmış, tənha qalan qadın övladının təminatlarını ödəyə bilmir. Hətta qadın işləsə də, buna gücü çatmır. Çünki bilir ki, ölkədə qadınların aldığı maaş 300-400 manat olur ki, bu pulla da özünü, yoxsa öv-

ladını saxlasın? Həm də bilir ki, boşanandan sonra əksər qadınlar evsiz qalırlar. Yeni, ata evlərinə qayıda bilmirlər, er evi də daha çox qayınatanın, qaynananın evi olur, orada qala bilmir, heç bir hüququ olmur. Beləliklə də məcburən kirayədə qalmalı olur. Praktika da onu göstərir ki, insan alverinin qurbanları, fahişəliklə məşğul olanlar, cinayətkarların toruna düşən qadınlar əsasən bu cür çıxılmaz vəziyyətdə qalan, övladını tənha böyüdən qadınlardır. Ona görə də hökumət mütləq şəkildə tədbirlər görməli, xüsusilə övladlarını tənha böyüdən qadınların sosial təminatını yaxşılaşdırmalıdır. Həmçinin onların işlə təmin edilməsi, maaşının kifayət qədər olması məsələsi daim diqqətdə olmalıdır.

Sovet dövründə övladlarını tənha böyüdən qadınlara xüsusi müavinətlər verildi. Həmçinin mənzil növbəsində, işə qəbulda onlara üstünlük verilir.

Bir daha qeyd edirəm, Aliment Fondu mütləq olmalıdır. Bu olmazsa, problem heç zaman öz həllini tapa bilməyəcək. Dövlət bu məsələdə səyini artırmalıdır. Uşaqlar bizim gələcəyimizdir. Artıq bir neçə ildir ki, məktəblərdə ye-

niyyətlər arasında neqativ halların, bıçaqlanmaların, qətlərin sayının artdığını görürük. Həmçinin yeniyyətlərin əksəriyyəti özünü kobud, xuliqan kimi aparır. Araşdırsa görürük ki, böyük əksəriyyəti təminatlı ailələrin, tənha anaların övladlarıdır. Ana məcburdur ki, kifayət qədər işləsin ki, təminatlarını ödəyə bilsin, bu zaman övladlarının tərbiyəsi ilə yaxından məşğul ola bilmir. Bu cür uşaqlar həm təhsildən, həm də mədəni inkişafdan geri qalırlar, bu da dövlətimiz, cəmiyyətimiz üçün gələcəkdə böyük problemlər yarada bilər. Ona görə də dövlət qurumları bu barədə ciddi düşünməlidirlər".

Xatırladaq ki, Aliment Fondunun mahiyyəti bundan ibarətdir ki, aliment fond tərəfindən ödənilir, cavabdehlər isə vəsaiti həmin fonda köçürür, bu dövləti tələb kimi həyata keçirilir.

Dünya praktikasında isə bir sıra ölkələrdə valideyn haqlı səbəblərdən alimenti ödəyə bilmədikdə dövlət o öhdəliyi öz üzərinə götürür. Lakin borclu tərəf dövlətə borclu qalır və sonradan o borclar ödənilməlidir. Bunun üçün bir çox ölkələrdə Aliment Fondu yaradılıb.

Bağca müəllimlərinin diaqnostik qiymətləndirilməsinə başlanılır

19-20 oktyabr tarixlərində ilk dəfə məktəbəqədər təhsil müəssisələrində pedaqoji fəaliyyətlə məşğul olan tərbiyəçi-müəllim və metodistlərin peşəkarlıq səviyyəsinin və peşə yararlılığının yoxlanılması üçün diaqnostik qiymətləndirilməsi həyata keçiriləcək.

Bu barədə APA-ya Məktəbəqədər və Ümumi Təhsil üzrə Dövlət Agentliyindən məlumat verilib.

Bildirilib ki, prosesin test imtahanı mərhələsi respublikanın müxtəlif şəhər və rayonları üzrə 28 imtahan mərkəzində təşkil olunacaq. Ümumilikdə prosesdə 13 000-ə yaxın tərbiyəçi-müəllimin iştirakı nəzərdə tutulur.

Qeyd edilib ki, məktəbəqədər təhsil müəssisələrində pedaqoji heyətin peşəkarlığının artırılması tədrisin keyfiyyətinə təsir edən əsas amillərdən biridir. Ölkə üzrə bütün məktəbəqədər təhsil müəssisələrində fəaliyyət göstərən pedaqoji heyətlə diaqnostik qiymətləndirilməyə dair maarifləndirici görüşlər keçirilib, onlayn formada 2 sınaq qiymətləndirilmə və seminarlar təşkil olunub.

Azərbaycanda son zamanlar dini radikalizmlə mübarizəyə xüsusi diqqət ayrılır. Yeniyetmə və gənclərin dini radikalizm və ekstremizm təsirlərindən uzaq, milli ruhda yetişdirilməsi aktual vəzifələrdəndir. Radikalizm və ekstremizmin təsirlərindən qorunmaq üçün ciddi maarifləndirmə işi aparılmalıdır. Bu məsələdə medianın rolu da danılmazdır.

İctimai birliklər və dini qurumlar komitəsinin sədri Fazil Mustafa "Yeni Müsavat"a bildirdi ki, dövlət tərəfindən ciddi mübarizə tədbirləri həyata keçirilir: "Bizim əsas hədəfimiz dünyəvi dövlət modelinin qorunması, bəlli hədudlar səviyyəsində insanların dini, vicdan azadlığını sərbəst həyata keçirməsidir. Bu sərbəst həyata keçirmə dini-dünyəvi dövlətin prinsipləri ilə toqquşduqda dövlət buna müdaxilə etməlidir. Əks halda, dövlətin hər hansı şəkildə dini fəaliyyətə, vicdan azadlığı sahəsinə daxil olan məsələlərə müdaxiləsi müzakirə mövzusu ola bilməz. Dövlət bu niyyəti də güdmür. Əsas odur ki, dini konfessiyalar arasında münasibətlərin yüksək səviyyədə olması dövlətin hədəflərindən biridir. Digər tərəfdən dini zəmində insanların sırf vicdan azadlığı kontekstində məsələlərə baxışı daha çox maarifçilik istiqamətində təlqin olunur. Hər hansı şəkildə dinin siyasətə alət olması, başqa yerdən idarə olunan din anlayışının Azərbaycanda tənqibə xarakterli mövcudluğu dövlətin məsələlərə münasibətinin müəyyən dərəcədə olmasını zəruri edir. Bu baxımdan indiki vəziyyət nisbətən qaneedicidir, amma daha çox iş görülməlidir. Bu, ilk növbədə təhsil və maarifçiliklə bağlı məsələdir. Bu məsələ həllini birdən-birə tapa bilməz, davamedici proses kimi baxmaq lazımdır. Gəncləri qorumaq dedikdə söhbət "çəpər çəkmək" və yaxud hüquq mühafizə orqanlarının addımlarından getmir. Gəncləri daha çox təhsilə yönəltməliyik. İnanc məsələsi hər kəsin öz seçimidir, bu seçim başqalarının həyatına müdaxiləedicə yaxud zərərverici mahiyyətdə olduqda dövlət müdaxilə edir. Gənclərin zərərli vərdislərdən uzaqlaşaraq hər hansı şəkildə dini inancların daşıyıcısı olması müəyyən dərəcədə qəbul olunan istiqamətlərdən biridir. Təriqətlərin, məzhəblərin tutuculuğu, onların başqa dini konfessiyalar üzərində üstünlüyünü təmin etmə niyyəti güdərsə, daha çox radikal baxışların təbliğ olunması, onun gerçəkləşməsi istiqamətində addımlar atılarsa, o zaman bunlar narahatedici amillərə çevrilir. Bu həm də gənclərlə işin nə dərəcədə önəmli olduğunu ortaya qoyur. Buna görə də orta məktəbdən başlayaraq, ali məktəblərə qədər hər yerdə onların doğru yönləndirilməsi, inancın insanın daxili məsələsi kimi vacib olduğunu, bunun siyasətdə alət kimi istifadəyə edilməsinin zərərli barədə onlara izah aydınlanmasına ehtiyac var. Bu baxımdan gənclərlə iş olduqca önəmlidir. Xüsusilə, dini radikalizmin təsiredici və zərərli nümunələrini tez-tez xatırlatmaq, bunu KİV vasitəsilə diqqətə çatdırmaq məqsəduyğun olar. Bütün hallarda biz müasir Azərbaycan dövlətinin

marqlarına xidmət edən və inancının nə olmasından asılı olmayaraq, bu marqlara hörmət edən insan obrazına üstünlük verdiyimizə görə, onların digər radikal təmayüllü qüvvələr tərəfindən diskriminasiyasının müəyyən dərəcə

Gəncləri radikalizmdən uzaqlaşdırmaq üçün nə etməli - deputatın təklifi

Millət vəkili: "Onları daha çox təhsilə yönəltməliyik"

sil sistemimizdə bu kateqoriyadan olan insanların daha bilikli yetişməsi vacibdir. Sağlam dini biliyin verilməsi çox önəmlidir. Gəncləri təriqət yaxud məzhəb üstünlüyünü təlqin etməyə çalışan zəhniyyətdən təhsil vasitəsilə uzaqlaşdırıla bilər. Bu baxımdan sağlam dini ədəbiyyatın dərsdənənar oxu vasitəsi kimi verilməsini də təmin etməliyik. Dini mövzuda təhsillə bağlı tələblər var, amma bu tələbləri yerinə yetirmədən öncə tərəfli dini yanaşma, yaxud mövzuların seçilməsi ilə bağlı problemləri həll etməliyik. Əks halda, belə bir təhsilin faydalı olacağına gümanım yoxdur. Elə bir yol seçilməlidir ki, alınan bilik həm insanın inanclarına zərər vurmaz, həm də onu müəyyən dərəcədə cəmiyyətdən təcridedicə yaxud yanlış istiqamətə yönəltməsin".

Nigar HƏSƏNLİ,
"Yeni Müsavat"

5 nəfəri öldürüb cəza almayan qatil - açıq qalan 2 sual

Hüquqşünas: "Mümkündür ki, pasiyent müalicəyə müsbət reaksiya versin, 3-5 ilə xəstəliyi daha mülayim fazaya keçsin və..."

Xəbər verildiyi kimi, 5 ailə üzvünün qətlinə ittiham olunan Əhməd Əhmədovun məhkəməsi başa çatıb. Bakı Ağır Cinayətlər Məhkəməsində keçirilən sonuncu iclasda məhkəmə tərkibi 25 yaşlı Əhmədin cinayəti anlaşıq vəziyyətdə törətməsi ilə bağlı ekspert rəyini əsaslı hesab edib. Prokuror Əhmədin anlaşıq olduğu na görə cəzadan azad edilməsini, ixtisaslaşmış xəstəxanada məcburi müalicəsini tələb edib. Yekun qərarla o, cəzadan azad edilib. Onun barəsində Maştağa qəsəbəsində yerləşən 1 sayılı ixtisaslaşmış psixiatriya xəstəxanasında məcburi müalicə tətbiq ediləcək.

Bu qərar cəmiyyətdə bir-mənalı qarşılanmayıb. Əhməd Əhmədovun cəzadan azad edilməsi onun məhkəmə zalından azadlığa buraxılması kimi anlaşıq. Bu yanaşmadan çıxış edən cəmiyyətin bir çox üzvləri hiddətlərini gizlətməyib, ailə üzvlərini bıçaqdan keçirən birinə göstərilən münasibəti həddindən artıq humanist hesab ediblər.

Baş Prokurorluğun Dövlət İttihamının Müdafiəsi üzrə İdarənin Ağır Cinayətlər Məhkəmələrində Dövlət İttihamından müdafiəsi üzrə şöbəsinin prokuroru Orxan Səmədov cəmiyyəti narahat edən qərarla bağlı izahverici açıqlama verib. Deyib ki, məhkəmənin yə-

kun qərarına əsasən psixi pozuntusu olan Əhməd Əhmədova Cinayət Məcəlləsinin 95-ci maddəsində müəyyən edilmiş Psixi pozuntusu olan şəxslərə təyin edilən tibbi xarakterli məcburi tədbirlərin ən ciddi növü - ixtisaslaşdırılmış psixiatriya stasionarlarında intensiv müşahidə altında məcburi müalicə təyin edilib. Prokuror qeyd edib ki, Bakı Ağır Cinayətlər Məhkəməsində Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin 120.2.4, 120.2.7 və 120.2.9-cu maddələrində nəzərdə tutulmuş cinayəti anlaşıq vəziyyətdə cinayət törətmiş Əhməd Əhmədovun barəsində tibbi xarakterli məcburi tədbirlərin tətbiq edilməsinə dair icraat üzrə məhkəmə baxışı 10 oktyabr 2024-cü il tarixdə yekunlaşıb: "Məhkəmə baxışında Əhməd Əhmədovun əziyyət çəkdiyi şizofreniya paranoid forma, hallüsinator - paranoid sindromla təzahür edən kəskin psixotik hal diaqnozlu psixi xəstəliyin təsiri altında, anlaşıq vəziyyətdə atası Əhməd Əhmədovu, bacısı Elmira Əhmədovanı, sonuncunun az yaşlı qızı 2021-ci il təvəllüdlü Ülviyyə Sərxan qızı Niftəliyevanı, anası Pike Bədəl qızı Əhmədovanı və 2015-ci il təvəllü

lüdlü qardaşı Məhəmməd Əhmədovu xüsusi amansızlıqla qəsdən öldürməsi müəyyən edilib. Cinayət işi üzrə ibtidai istintaq zamanı 2 dəfə məhkəmə-psixiatrik ekspertizası təyin edilərək keçirilmiş və hər 2 ekspert rəyi ilə Əhməd Əhmədovun ona istinad edilən cinayət əməlini törəyərkən "Şizofreniya paranoid forma, hallüsinator - paranoid sindromla təzahür edən kəskin psixotik hal" növündə psixi xəstəliyinə əziyyət çəkəni, yəni öz hərəkətlərinin faktiki xarakterini və ictimai təhlükəliliyini dərk etmək və onları idarə etmək iqtidarında olmadığı mü-

əyyən edilib. Eyni zamanda hazırkı psixi vəziyyətinə görə Əhməd Əhmədovun özü və ətrafdakılar üçün təhlükəli olması nəzərə alınaraq stasionar şəraitdə məcburi müalicəyə ehtiyacının olması müəyyən edilib.

Cinayət Məcəlləsinin 21-ci maddəsinə əsasən ictimai təhlükəli əməli törətdiyi zaman anlaşıq vəziyyətdə olmuş, yeni xroniki psixi xəstəlik, psixi fəaliyyətin müvəqqəti pozulması, əqli gerilik və ya sair psixi xəstəlik nəticəsində öz əməlinin (hərəkət və ya hərəkətsizliyinin) faktiki xarakterini və ictimai təhlükəliliyini dərk etməyən və ya onu idarə edə bilməyən şəxs cinayət məsuliyyətinə cəlb edilmir. Həmçinin həmin maddəyə əsasən anlaşıq vəziyyətdə ictimai təhlükəli əməli törətmiş şəxs barəsində məhkəmə tərəfindən bu Məcəllə ilə nəzərdə tutulmuş tibbi xarakterli məcburi tədbirlər tətbiq edilə bilər.

Əhməd Əhmədovun məhkəmənin qərarına əsasən cinayət məsuliyyətindən və cəzadan azad edilməsi onun ümumiyyətlə azad edilməsi demək deyil. Məhkəmənin qərarına əsasən Əhməd Əhmədov intensiv müşahidə altında məcburi müalicə olunması üçün müvafiq ixtisaslaşdırılmış psixiatriya stasionarına yerləşdiriləcək.

Eyni zamanda qeyd etmək istəyirəm ki, qanunvericilikdə müəyyən edilmiş hallarda ixtisaslaşdırılmış psixiatriya stasionarlarına məcburi müalicədə bir gün olma müddəti bir gün azadlıqdan məhrum edilmə hesabı ilə hesablanır".

Əhməd Əhmədov sağalarsa, o, profilaktik dərmanlarla xəstəxanadan sərbəst buraxıla, cəmiyyət içinə çıxa bilərmi? Ümumiyyətlə, belə xəstələr sağalırmı?

İkincisi, məhkəmə mirasla bağlı (boş və yiyəsiz qalmış mənzillər, avtomobillər və s.) hansı qərarı verəcək, miras dövlətin nəfinə keçirilə bilərmi?

"Bakı" Hüquq Şirkətinin rəhbəri Natiq Ələsgərov "Yeni Müsavat"a deyib ki, Əhməd Əhmədovla bağlı qəbul edilən qərar onun azad edilməsi demək deyil: "Əhməd Əhmədov məcburi müalicəyə göndərilirdi xəstəxanada cinayət törətməsi, lakin xəstəliyi ekspertiza rəyi ilə təsdiqlənən şəxslər üçün ayrıca, xüsusi rejimli bina yerləşir. Əhməd Əhmədov xəstəliyinin gedişatından asılı olaraq ömürlük orada qala bilər".

Natiq Ələsgərov Əhməd Əhmədovun xəstəliyinin gedişatından asılı olaraq azadlığa buraxıla biləcəyini də istisna etməyib: "Mümkündür ki, pasiyent müalicəyə müsbət reaksiya versin və 3-5 ilə xəstəliyi daha mülayim fazaya keçsin. Bu halda ekspertizanın rəyi ilə şəxsin həkim nəzarəti altında azadlığa buraxılması da mümkündür".

Natiq Ələsgərov bildirib ki, Əhmədovların mal-mülklərini qəbul edən şəxslər Əhməd Əhmədov azadlığa buraxılacağı təqdirdə ona sahib çıxa bilərlər: "Ümumi qayda belədir ki, mirası qəbul edən şəxs xəstə ailə üzvlərinə də qəy-yumluq edir. Amma mirası qəbul edən xəstə ailə üzvündən imtina da edə bilər".

Elşən MƏMMƏDƏLİYEV
Musavat.com

“Ukrayna Rusiya ilə müharibəyə ədalətli son qoymaq üçün şərtləri özündə əks etdirən sənəd hazırlayır. Onun üzərində işlər noyabrda başa çatacaq”.

Bunu Ukrayna prezidenti Vladimir Zelenski deyib.

“İyul ayından sülh formulunun bəndləri üzərində işləyirik. Biz həmçinin ikinci sülh sammitini hazırlayırıq”, - Zelenski bildirib.

Onun sözlərinə görə, indi sual yaranır ki, Rusiyanı Ukrayna ilə sülh yaratmağa, müharibəyə cavabdeh olan şəxsləri sülh formulunun şərtlərinə əməl etməyə necə məcbur etmək lazımdır?

“Buna nail olmaq üçün biz qarşıdan gələn sülh sammitinə qədər vəziyyəti düzəldə biləcək tədbirlər planı hazırlamışıq. Bu plan Rusiyanı Avropanı təhdid etmək imkanından məhrum edəcək və o, artıq ABŞ-da təqdim olunub, indi biz bu planı bütün tərəfdaşlarımızla bölüşürük ki, məqsədlərimizə nail olaq”, - dövlət başçısı vurğulayıb.

“Döyüş meydanındakı vəziyyət 2025-ci ildən gec olmayaraq Ukraynada müharibəni dayandırmaq imkanı yaradır. Oktyabr, noyabr və dekabr aylarında bizim sülhə və davamlı sabitliyə doğru irəliləmək şansımız var. Oktyabr, noyabr və dekabr aylarında hər şey sülhə və davamlı sabitliyə doğru gedə bilər”, - prezident əlavə edib.

Bu arada ABŞ Prezidenti Co Bayden öz məsləhətçiləri və əsas müttəfiqlərinin təzyiqi altında Ukraynaya Amerika istehsalı olan silahlarla Rusiyanın hərbi hədəflərinə zərbələr endirməyə icazə verib. “The New York Times” (NYT) qəzetinin mənbələrinin məlumatına görə, ilk hücumlar yaxın saatlarda və ya günlərdə başlaya bilər. Amerikalı rəsmilər bildiriblər ki, Pentagonun rəhbəri Lloyd Ostin artıq bu hücumlara razılığını bildirib.

NYT qeyd edir ki, ABŞ-ın silahlarla bağlı siyasətini yenidən nəzərdən keçirmək qərarı ABŞ dövlət katibi Entoni Blinkenin Kiyevə səfəri ilə əlaqədardır. Qəzetin məlumatına görə, Bayden ilk dəfə məhdudiyyətləri 15 mayda ləğv etməyi nəzərdə tutmuş, son qərarı isə ötən həftə vermişdi. Jurnalistlər vurğulayıb ki, Bayden Rusiyaya zərbə endirməyə icazə verməklə özünün müəyyən etdiyi “qırmızı xətti” keçmiş oldu.

Bəs bundan sonra nələr baş verəcək? Savaş sonuncu fazasını keçir? Rusiyanın cavabı nə ola bilər?

Deputat Bəhruz Məhərrəmov qeyd etdi ki, ABŞ başda olmaqla, Qərb qütbü Rusiya ilə Ukrayna arasında münaqişənin davamlılığında maraqlıdır: “Sirr deyil ki, Rusiya-Ukrayna münaqişəsi Moskva və Kiyev arasında prinsipial fikir ayrılığının yox, əslində dərin-

ABŞ Kiyevə icazə verdi - savaş həlledici fazaya girir, Zelenski isə...

“Qarşıdakı üç həftə Putinlə yanaşı, Zelenskinin də öz xalqı qarşısında ağır sınaq dövrü olacaq”

leşən qütblərarası ziddiyyət fonunda Rusiya ilə Qərbin kəskinləşən münasibətlərinin təzahürüdür. Əgər diqqət etsək, dünyanın müxtəlif bölgələrində “sülh və sabitlik” çağırışları edən, o cümlədən Azərbaycan və Ermənistan arasında yarımçıq və istənilən an pozula biləcək kövrək və perspektivsiz sülh müqaviləsinin imzalanmasına cəhd edən Qərb bir dəfə də olsun Rusiya və Ukrayna arasında sülhə nail olunması istiqamətində çağırış etməyib. Qərbin bu “prinsipiallığını” Ukraynanın ərazi bütövlüyünün pozulması ilə əlaqələndirmək olmaz. Çünki Qərb üçün ərazi bütövlüyü və sərhəd toxunulmazlığı da daxil olmaqla beynəlxalq hüququn ümumtənzim olmuş normalarında əksini tapan prinsiplər göründüyü qədər də önəmli deyil. Belə ki, Ukrayna və Gürcüstanın təmsilində ərazi bütövlüyünün və sərhəd toxunulmazlığının önəmindən dəm vuran Qərb imperiализmi Azərbaycan torpaqlarının 30 illik işğalı zamanı bir dəfə də olsun bu nüansa toxunmamış, əksinə bizi işğal və təcavüzlə barışmağa təşviq etmişlər. Bu mənada, heç şübhəsiz

ki, ABŞ başda olmaqla, Qərb qütbü Rusiya ilə Ukrayna arasında münaqişənin davamlılığında maraqlıdır. Ukrayna prezidenti Volodimir Zelenskinin indiki həssas məqamda sülh perspektivləri barədə danışması və bu prosesin real nəticələrə səbəb olacağı, o qədər də inandırıcı görünür. Xüsusən ABŞ-nin Ukraynaya ötürdüyü silahların Rusiyanın hərbi obyektlərini vurmasına icazə verməsi fonunda müharibənin daha dəhşətli bir mərhələyə qədəm qoyması şəraitində nə Qərbin özünün geri çəkilməyi, nə də Ukraynanın müharibəni hər hansı şərtlə dayandıracağına imkan verəcəyi ağlabatan görünür. Rusiyaya gəldikdə isə bu ölkə Ukraynanın tələblərinə müvafiq olaraq məhz Kiyevin diktə etdiyi şərtlərlə heç bir halda sülh müqaviləsi imzalaya bilməz. Bu o deməkdir ki, sülh təşəbbüsləri əslində Qərbin müharibəni tamamilə yeni bir kəmiyyət və keyfiyyət mərhələsinə daşması üçün keçiddən başqa bir şey deyil”.

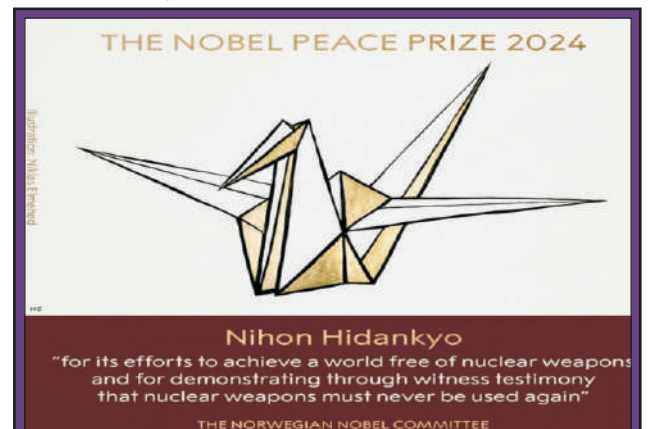
Siyasi təhlilçi Sona Əliyevanın fikrincə isə, qarşıdakı üç həftə Putinlə yanaşı, Zelenskinin də öz xalqı

qarşısında ağır sınaq dövrü olacaq: “ABŞ prezidenti Co Baydenin Rusiyaya qarşı müharibənin yekun mərhələsində bir sıra hərbi-strateji məsələlərdə Ukraynaya “yaşıl işıq” yandırması qarşıdan gələn seçkilərlə bağlıdır. Bayden administrasiyası bununla rəqibi Donald Trampın tərəfdarlarının səsinə “oğurlamaq” istəyir. Digər tərəfdən, ortada ABŞ-ın Rusiya qarşısında itirilmiş üstünlüyü məsələsi var. Son 2 il yarım ərzində Kreml Ukrayna cəbhəsində bütün Qərb koalisiyasına qarşı təkbaşına döyüşdü və hələ də hərbi müstəvisində Rusiyanın üstünlüyü aydın şəkildə hiss olunur. Qərb koalisiyası Birləşmiş Ştatların liderliyi fonunda naqdaun vəziyyətindən çıxmağa çalışır. Çünki savaşın daha da uzanması Avropa cəbhəsində dərin yarğınlar aça bilər. Artıq əsaslı fikir ayrılıqları Macarıstanın və Çexiyanın fonunda açıq-aydın hiss edilir. Qərb artıq nəticəsi olmayan bir savaş üçün hərbi resurslarını xərcləmək istəmir. Bu baxımdan, Bayden administrasiyası Zelenski hökumətinə yenice

verdiyi silahlardan Rusiya ərazisində istifadəyə “hə” deyib. Ukraynadakı hazırkı hakimiyyət 2 il yarım qədər savaşa Pirr qələbəsi ilə başa çatdırmağa çalışır. Əks halda, Ukrayna və Ze-

lenski üçün savaşın sonluğu intihara bərabər ola bilər. Ona görə də Ukrayna ordusu sülh danışıqlarına qədər Şərq və Şimal-Şərq cəbhəsində mümkün qədər daha çox irəliləməyə can atacaq. Hətta İrpin və ətraf bölgələrdən üçüncü müdafiə xəttini yararaq Rusiyanın içərilərinə doğru hərəkət etməyə çalışacaq. Məqsəd Donbasda möhkəmlənmiş rus ordusunun arxasına keçərək onları mühasirəyə salmaq, savaşın gedişini pat vəziyyətinə gətirməkdir. Ekspertlər Ukrayna ordusunun Belqorodu ələ keçirərək Kiyevin sülh masasında ərazi mübadiləsinə getmək istəyini də istisna etmir. O da bəllidir ki, rus ordusunun ön cinahı daha əvvəlki kimi peşəkarlardan ibarət deyil. Ukraynalılar da bundan maksimum şəkildə yararlanmağa çalışacaqlar. Ukraynanın Rusiyaya qadağan olunmuş Qərb silahları ilə hücumu şübhəsiz ki, Moskva tərəfindən cavabsız qalmayacaq. Ruslar Lvovu, bütünlükdə Ukraynanın Qərbinin öldürücü formada şumlaya bilərlər. Hətta bu icazə Putinin daha əvvəl anonsunu verdiyi nüvə silahından istifadəni yenidən gündəmə gətirəcək. Bir sözlə, qarşıdakı üç həftə Putinlə yanaşı, Zelenskinin də öz xalqı qarşısında ağır sınaq dövrü olacaq. Çox güman ki, savaş ən azı gələn ilin fevralına qədər davam edəcək”.

□ **Cavansir ABBASLI,**
“Yeni Müsavat”

“Nobel” Sülh mükafatının laureatı məlum oldu

“Nobel” Sülh mükafatının laureatı məlum olub.

APA “Nobelprize.org”a istinadən xəbər verir ki, Norveç Nobel Komitəsi 2024-cü il Nobel Sülh mükafatının Yaponiyanın Nihon Hidankyo təşkilatına verilməsi barədə qərar qəbul edib.

Xirosima və Naqasakiyə atom bombası atılmasından sağ çıxanların yaratdığı bu hərəkət Hibakuşa adı ilə də məşhurdur.

Hərəkət Sülh üzrə Nobel mükafatına nüvə silahından azad, sülh içində bir dünyanın yaradılması sahəsində göstərdiyi, o cümlədən nüvə silahından bir daha heç vaxt istifadə edilməməsinin vacibliyini şahid ifadələri ilə nümayiş etdirdiyinə görə layiq görülüb.

MUSAVAT

Son səhifə

N 186 (8559) 12 oktyabr 2024

Oktyabr

Qəhvənin ürək-damar sağlamlığı üçün daha bir faydası

Oksford universitetinin 9 oktyabrda "Rheumatology" jurnalında dərc edilən yeni araşdırması göstərir ki, kofein istehlakının artması ürək sağlamlığını yaxşılaşdırmaqla yanaşı, ürək-damar xəstəlikləri qan damarlarının zədələnməsinə səbəb olur, infarkt və ürək döyüntüsü kimi ciddi nəticələrə səbəb olur. Bu risk xüsusilə lupus və romatoid artrit kimi iltihablı revmatik xəstəliklərdən əziyyət çəkən xəstələrdə artır. Bu yüksək risk həm xəstəliklərin özündən, həm də kortizon törəmələri kimi müalicələrdən irəli gəlir.

İndiyədək həkimlərin damar xəstəliklərinə qarşı tövsiyələri iltihabı dayandırmaq, kortizondan istifadəni azaltmaq və siqaret çəkməmək, xolesterini azaltmaq və yüksək təzyiqə nəzarət etmək kimi ənənəvi tövsiyələrlə məhdudlaşdırdı. Bununla belə, Roma Sapienza Universitetinin tədqiqatçıları qəhvə, çay və kakao kimi içkilərdə olan kofeinin xəstələrin damar sağlamlığına müsbət təsir göstərə biləcəyini irəli sürür.

Bu araşdırma, kofeinin qan damarlarının bərpasına kömək edən endotel hüceyrələrinin bərpasına kömək etdiyini üzə çıxarıb. Qeyd edək ki, kofein istehlakının ürək-damar sağlamlığına təsiri geniş şəkildə öyrənilsə də, nəticələr çox vaxt ziddiyyətli olmuşdur.

Tədqiqatçılar ürək-damar risk faktorları olmayan 31 lupus xəstəsini araşdırıb və xəstələrin bir həftə ərzində istehlak etdikləri qidalara və içkilərə nəzərdən keçiriblər. Araşdırmanın sonunda kofein qəbul edən xəstələrin damar sağlamlığının daha yaxşı olduğu müəyyən edilib.

Tədqiqatçılar bu tapıntıları təsdiqləmək üçün uzunmüddətli araşdırmaya ehtiyac olduğunu və qəhvə istehlakının xəstəliyin gedişatına təsirinin daha ətraflı araşdırılmalı olduğunu bildiriblər.

Mütəxəssislər tomat pastası olan yeməklərə duz əlavə edilməməsi barədə xəbərdarlıq edirlər.

Tomat pastası yeməklərin əvəzolunmaz hissəsidir. Həm rəng, həm də dad verən tomat növləri bir çox reseptə daxildir.

Bununla belə, tomat pastasından istifadə edərkən diqqətli

olmaq lazımdır. Türkiyəli mütəxəssis Hüseyin Sankaya tomat pastası istehsalında istifadə edilən çox miqdarda duzun sağlamlığı ciddi şəkildə təhdid etdiyini söyləyib. Sankaya bildirib ki, tərkibində tomat pastası olan yeməklərə heç vaxt duz əlavə edilməməli və miqdarına

maksimum diqqət yetirilməlidir. "Gündəlik duz miqdarı 5 qramı keçməməlidir. Tomat pastasının hazırlanmasında istifadə edilən duz sağlamlığı ciddi şəkildə təhdid edir. Ürək və təzyiq xəstələri, damar xəstəlikləri olanlar, ağciyər və böyrək xəstələri, pəhriz saxlayanlar diqqətli olmalıdırlar".

Yeni gözəllik trendi - pişik gözü effekti kor edir

"TikTok"da son günlərdə yayılan yeni gözəllik trendi bir çox qadın təhlükə altında qoyur. Sosial şəbəkə istifadəçiləri "pişik gözü effekti" əldə etmək üçün alt kirpiklərini tamamilə kəsir və ya cımbızla tükləri tək-tək çıxarırlar. Bu vəziyyətin təhlükəsinə diqqət çəkən Prof. Dr. Yakup Çil bildirib ki, bütün bunlar buynuz qışada zədələyir və görmə problemlərinə səbəb ola bilər. Bədənimizdəki bütün orqanların bir funksiyası olduğuna diqqət çəkən Çil bunları söyləyib:

"Kirpiklər göz kimi vacib orqanın bir hissəsidir. Kirpikləri açıb bağlamaq toz, mikrob və kirdən qoruyur. Eyni zamanda bu kirpiklərin kökündə yerləşən yağ vəziləri gözyaşardıcı vəzilərlə birlikdə göz infeksiyalarının yaranmasına qarşısını alır. Kirpikləri çıxardıqda və ya kəsəndə gözəllikimizi mühafizə qoyuruq. Gözlərinizi qoruyan orqanı kəsməklə, özünüzi infeksiyaya və kirlərə qarşı həssas vəziyyətə salırsınız. Kirpiklərinizi evdə kəsirsinizsə, istifadə etdiyiniz materiallar infeksiya ehtimalını daha da artırır. Bu zaman müalicəsi mümkün olmayan və görmə qabiliyyətinizə ömürlük təsir edəcək vəziyyətlərlə qarşılaşa bilərsiniz".

Bunları bilirsinizmi?

- * Yanmış yerə yumurta ağında isladılmış əsgə qoyurlar. Bu, ağrını azaldır və yara daha tez sağalır. Yanmış yerə tünd çay, marqanez mehlulu da qoymaq faydalı olur.
- * Yorgunluğu götürmək üçün ayaqları duzlu suyla vanna etməkdə fayda var.
- * Çatlamış dərinə qəhvə xıltı ilə ovxaladıqda əllərin dərisi yumşaq və elastik olur.
- * Yatarkən başınızın altına hündür yastıq qoymayın, yoxsa boynunuzun dərisi qırışar.
- * Üzün dərisini çirkin göstərən ölmüş dəri toxumalarıdır. Vaxtaşırı bu toxumalardan azad olmaq lazımdır. Dəridə olan ölü toxumaları sərt liflərlə təmizləmək olmaz. Skrablar dərinin belə toxumalardan təmizləmək və yeni dərinin üzə çıxmasına şərait yaratmaq üçündür.
- * Ömrünü tamamlayan saçların 1-2%-nin töküldükdən sonra yerinə yeni tük gəlir.
- * Saç tökülməsinin qarşısını almaq üçün ilk növbədə onun əmələgəlmə səbəbini aradan qaldırmaq lazımdır.
- * Ayaq dırnaqlarında olan göbələklərdən xilas olmaq üçün alma sirkəsini ılıq suya töküb ayaqları vanna etmək lazımdır. Bu proseduru göbələk əlamətləri aradan qalxana qədər bir neçə dəfə etmək lazımdır.

İlin ən gonbul ayısı

Alyaskadakı (ABS) Katmay Milli Parkı və Qoruğunda hər il keçirilən Kök Ayı Həftəsi başa çatıb. Müsəbiqədə ötən ilki kimi bu il də "Greyzer" adlı ayı qalib gəlib. Bu kök nəhəng, uzunmüddətli rəqibi və ağcözlüyü ilə qoruğun tarixinə düşən Çank da daxil olmaqla digər iştirakçıları geridə qoyaraq, çəki artırmaqda bacarıqlarını yenidən nümayiş etdirib. İctimaiyyətin səsverməsi ilə müəyyən edilən müsəbiqə, Katmaydakı qonur ayların uğurlu yaşamasının simvolu hesab edilir. "Bu bayram bu möhtəşəm heyvanların dözümlülüyünü, uyğunlaşma qabiliyyətini və gücünü vurğulayır", - təşkilatçılar qeyd etdilər.

Alyaska qonur ayları nəhəng ölçüləri ilə tanınır. Erkekələr 600 kiloqramdan çox çəkiyə malik ola bilər ki, bu da onları dünyanın ən böyük quru yırtıcılarından biri edir. Bu kütləni toplamaq üçün aylar böyük miqdarda qida, əsasən Alyaska çaylarında bol olan qızıl balığı istehlak etməlidirlər.

Bu xəstəliklər bağırsağa xərçənginə yol açır

Flinnders Universitetinin alimləri beş ümumi metabolik patologiyanın hipertoniya və yüksək qan qlükoza səviyyəsi də daxil olmaqla bağırsağa xərçənginin inkişaf riskinin artması ilə əlaqəli olduğunu müəyyən ediblər.

Tədqiqatın nəticələri "Critical Reviews" in "Oncology/Hematology" jurnalında dərc olunub. Tədqiqatçılar metabolik xəstəliklərlə kolorektal xərçəngin inkişaf riski arasında əlaqəni müəyyən etmək üçün əvvəllər dərc edilmiş 49 elmi məqalənin məlumatlarını təhlil ediblər. Sistemik təhlillər və meta-analizlər sağlam yetkin könüllülər və müxtəlif tibbi vəziyyəti olan şəxslər haqqında məlumatlardan istifadə edilib. Nəticələr göstərib ki, kifayət qədər ümumi olan beş patologiya bağırsağa xərçəngi riskini artırır - piylənmə, hipertoniya, alkoqollu yağlı qaraciyər xəstəliyi, artıq qan şəkəri və yüksək sıxlıqlı lipoprotein çatışmazlığı. Belə xəstəliklərin kompleks inkişafı metabolik sindrom kimi tanınır.

Alimlər vurğulayıblar ki, hər il bir çox insanın tibbi müayinədən keçdiyi sadə qan analizləri metabolik sindrom riskinin qiymətləndirilməsinə və həyatı təhlükəsi olan ağırlaşmalar baş verməmişdən əvvəl onun qarşısının alınmasına effektiv kömək edir.

Səhifəni hazırladı: SELCAN

Baş redaktor:
Nazim SABİROĞLU

e-mail adres: venimusavat@mail.ru

"Yeni Musavat"ın kompüter mərkəzində yığılıb, səhifələnilib, "Son dakika" MMC-nin mətbəəsində çap edilib. Əlyazmalar geri qaytarılmır. Müəlliflərlə redaksiyanın mövqeyi uyğun gəlməyə bilər.

Ünvan: Bakı şəhəri,
R.Rüstəmov küçəsi
2528-ci məhəllə ev 44/d
Tel: 520 01 23 (24, 25, 26, 27, 28)

Redaktor:
Elsad MƏMMƏDLİ

Lisenzia N: B 114
SAYI: 1.500